

Kantoor van afgifte: 2800 Mechelen 1

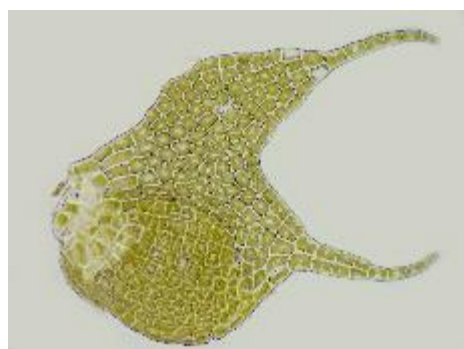
P 309638

PB-PP
BELGIË(N) - BELGIQUE

Nieuwsbrief Mossen en Lichenen - Planten - Paddenstoelen

19^e jaargang nr. 4 december 2019

Verschijnt driemaandelijks

Afzendadres:
Coxiestraat 11
2800 Mechelen
studie@natuurpunt.be
www.natuurpunt.be

natuurpunt

V.u. Coxiestraat 11, 2800 Mechelen

Deze nieuwsbrief wordt gratis toegestuurd aan alle geïnteresseerden.
Wens je de nieuwsbrief op regelmatige basis te ontvangen, meld je dan aan op

<https://www.natuurpunt.be/pagina/plantaardig-nieuws>

Veel leesplezier!

**De volgende nieuwsbrief zal eind maart verschijnen.
Artikels en kalenders kun je tot 15 maart insturen naar
Roosmarijn.steeman@natuurpunt.be**

**Wil je ons financieel steunen dan kan dat. Giften vanaf 40€ zijn
fiscaal aftrekbaar.**

**Storten kan op rekening nr.: BE12 230-0524745-92 met vermelding
van de volgende projectnummers:**

- *Natuurstudie algemeen 110-01*

- Plantenwerkgroep 2351
- Paddenstoelenwerkgroep 2301
- Mossenwerkgroep 2201

INHOUD

Nieuwe werkgroepcoördinatoren	4
Boeiende studiedagen in het vooruitzicht	4
<u>Nieuwsbrief Mossen & Lichenen</u>	
WBL – Werkgroep Bryologie en lichenologie	9
<u>Nieuwsbrief Planten</u>	
Urgentieplan brengt wilde rozen terug naar Vlaams-Brabant	16
Gelezen in Dumortiera	17
In memoriam Erik Molenaar	18
Floristisch onderzoek voor natuurbehoud (FON)	20
Nationale werkgroep Botanie	37
Plantenwerkgroep Gent	39
Plantenwerkgroep Vlaamse Ardennen plus	39
Plantenwerkgroep Allium Denderstreek	41
<u>Nieuwsbrief Zwammen</u>	
2019: het jaar van de Blanke champignonparasol	45
Favolaschia calocera, een nieuwkomer uit de tropen	46
Paddenstoelenwerkgroep Landschap De Liereman: welkom!	48
Mycologia Zuid-West-Vlaanderen	48

Nieuwe werkgroepcoördinatoren

Ik, **Merijn**, ben de nieuwe werkgroepen-coördinator (ter vervanging van Annelies Jacobs) en ben jullie contactpersoon rond o.a. **Zin in Natuur.Studie**, vragen rond de werking van de werkgroep, contactpersoon naar andere diensten binnen Natuurpunt, ...
Je kan me bereiken via merijn.vandenbosch@natuurpunt.be of op het nummer 0490 56 13 32.

Ik, **Karolien**, ben projectmedewerkster rond **vrijwilligersnetwerken**. Ik ga de komende 2 jaar aan de slag om de ondertussen **210 natuurstudiewerkgroepen** in Vlaanderen verder te doen openbloeien tot een bruisend vrijwilligersnetwerk.
Je kan me bereiken via karolien.vandennouweland@natuurpunt.be of op het nummer 0490 56 13 33 .

Boeiende studiedagen in het vooruitzicht

1 februari 21ste BRAKONA contactdag

Provinciehuis, Provincieplein 1, Leuven

9u00: ontvangst

9u30: Met het digitaal hoogtemodel speuren naar de geschiedenis van het landschap (Jan Bastiaens, Agentschap Onroerend Erfgoed)

10u00: Maatwerk voor de Grauwe klauwier in Vlaams-Brabant (Griet Nijs, NP Studie & Kevin Lambeets, NP Beheer)

10u30: koffiepauze

11u00: Opmars van de Boommarter in Vlaanderen (Koen Van Den Berge, INBO)

11u30: Een urgentieplan voor de redding van provinciaal bedreigde soorten: hoe ver staan we? (Pieter Vanormelingen, Natuurpunt Studie en collega's)

12u00: Lunch (inschrijving verplicht)

13u15: Workshops

Workshop 1: Determinatieworkshop: Kleine bruine vogeltjes: een bos vol bomen? (Gerald Driessens, Natuurpunt Studie)

Workshop 2: Determinatieworkshop langpootmuggen (Kris Peeters)

Workshop 3: Beperkingen en voordelen automatische beeldherkenning (Wim Veraghtert, Natuurpunt Studie)

14u15: koffiepauze

14u45: Korte bijdragen

- Monitoring en kweek van de Vroedmeesterpad in Vlaanderen (Sam Van De Poel, Natuurpunt Studie)
- Boorvliegen van onder het stof: op zoek naar boorvliegen in Vlaams-Brabant (en België) (Lieven Decrick, Natuurpunt Insectenwerkgroep Zuidwest-Brabant)
- Een nieuwe Vogelatlas in de maak (Gerald Driessens, Natuurpunt Studie)
- Biodiversiteitsonderzoek militair domein Meerdaalwoud (Bruno Bergmans & Maxime Fajgenblat, Natuurstudiegroep Dijleland)
- Aandacht voor onze oudjes: in kaart brengen en beheer van veteranenbomen en erfgoedbomen (Roosmarijn Steeman, Natuurpunt Studie)
- Vogels onder hoogspanning (Dominique Verbelen, Natuurpunt Studie)

16u30: Afsluitwoord door gedeputeerde voor Leefmilieu Bart Nevens

16u45: Receptie

Inschrijven voor deze dag kan via www.brakona.be of brakona@natuurpunt.be. Je inschrijving is geldig na storting van 8 euro (incl. Broodjeslunch en koffiepauzes) op rekeningnummer BE12 2300 5247 4592 t.a.v. Natuurpunt Studie uiterlijk 26 januari 2020 met vermelding van je naam en 'Brakona contactdag 2020'.

Zaterdag 8 februari 23ste ANKONA ontmoetingsdag

UA Campus Groenenborger, Groenenborgerlaan 171, 2020 Antwerpen

De ANKONA-ontmoetingsdag is hét uitgelezen moment om collega-natuurlijfhouders te ontmoeten en nieuwtjes uit te wisselen. Deze studiedag wordt samen georganiseerd met het departement Biologie van de Universiteit Antwerpen (UA).

In de voormiddag kan je kiezen tussen enkele parallele sessie (oa rond bijenonderzoek in de Keiheuvel, VESPA-watch, verkeersslachtoffers rand Antwerpen en nachtzwaluwonderzoek).

In de namiddag worden er plenaire lezingen aangeboden.

14u10-14u40: Klimaatadaptatie: het gebruik van watersysteemkaarten voor een beter onderbouwde visie op groenblauwe netwerken en ontharding door Jan Staes (UA).

14u40-15u10: Analyse van de relatie tussen landschapskarakteristieken en faunaverkeersslachtoffers: modellering met kansberekening op niveau Vlaanderen door Joris Everaert (INBO).

15u30-16u00: Veenbodems (voorlopige titel) door Rudy van Diggelen (UA)

16u00-16u30: Met het digitaal hoogtemodel speuren naar de geschiedenis van het landschap door Jan Bastiaens (Agentschap Onroerend Erfgoed)

Gedurende de dag kan je info- en boekenstands van diverse natuurverenigingen bezoeken.

Deelname is gratis, maar vooraf **inschrijven is verplicht** en kan t.e.m. **31 januari 2020**. Schrijf je in en bekijk het volledig programma vanaf eind december op www.ankona.be.

Zaterdag 15 februari Likona contactdag

<http://www.provinciaalnatuurcentrum.be/limburgsecontactdagnatuuronderzoek2019>

Zondag 16 februari – Flo.wer ontmoetingsdag +AV

Van 13u00 tot 17u00 ben je welkom in het Van Heurck auditorium in de Plantentuin Meise. Na het administratief gedeelte volgen 4 inhoudelijke voordrachten.

- 'Flore de Gand' : een overzicht van de resultaten van een digitalisatieproject van twee historische herbaria uit het eind van de 19de eeuw, (door Katrijn Vannerum, Ugent)
- Flora van het Drongengoed, een herinventarisatie. (door Ivan Hoste, Plantentuin Meise)
- Recente ontwikkelingen in de Belgische flora: resultaten van een speurtocht naar (bijna) verdwenen plantensoorten (door Annelies Jacobs, Natuurpunt).
- Het gebruik van planten waarnemingen van vrijwilligers in beleid en beheer rond invasieve soorten (door Tim Adriaens, Inbo)

Karel Kreutz zal aanwezig zijn om zijn tweedelig boek "Orchideeën van de Benelux" aan een voordeeltarief te verkopen.

Zaterdag 21 maart – Vlaamse mycologendag

De 29ste Vlaamse mycologendag wordt georganiseerd door de AMK i.s.m. UAntwerpen, dept. Biologie op campus Drie Eiken te 2610 Antwerpen. Voor het programma en praktische informatie kan je terecht in volgend Sporennummer of bij "Actueel" op deze site. Na de middagpauze houdt de KVMV haar jaarlijkse Algemene vergadering.

Meer info op www.kvmv.be

MOSSEN & LICHENEN

Werking Mossen en Lichenen

Artikels & info

Roosmarijn Steeman (015/29.72.22) – Natuurpunt Studie
Coxiestraat 11, 2800 Mechelen

Educatie

Hans Vermeulen (014/47.29.50) – Natuurpunt Educatie
Graatakker 11, 2300 Turnhout

Werkgroepen Natuurpunt

Planten-, mossen- en zwammenwerkgroep Schijnvallei.

Wekelijkse excursies met inventarisaties van natuurgebieden in de regio. Meer info bij colybia@telenet.be of naar info@schijnvallei.be. Je kan ook bellen voor informatie naar het secretariaat van Natuurpunt Schijnvallei op nummer 03 354 55 06.

Mossen – en lichenenwerkgroep de Haarmutsjes

We zijn geen "specialisten" maar een groep enthousiastelingen die met vallen en opstaan en onder het motto (zoals een lid van de werkgroep het mooi formuleerde) "al doende leert men" zich in de materie willen verdiepen. De werkgroep is actief in het Scheldeland en Waasland. Meer info: Lou Roelandt lou.roelandt@skynet.be

Limburgse werkgroep voor lichenologie

<https://www.natuurpunt.be/afdelingen/limburgse-werkgroep-voor-lichenologie>

Wil je geregeld up to date blijven omtrent onze werkgroep? Stuur dan een e-mail naar werkgroep.lichenologie@gmail.com zodat je onze nieuwsbrief kunt ontvangen!

Werkgroep Bryologie en Lichenologie (WBL)

De werkgroep heeft tot doel om de studie van de Bryologie en Lichenologie in Vlaanderen te bevorderen. Als voornaamste activiteit worden excursies in België en in het buitenland gehouden waarop de flora van de bryofyten (bladmossen, levermossen en hauwmossen) en van de lichenen (korstmossen) wordt geïnventariseerd en bestudeerd. Er worden ook determinatiedagen ingericht.

Meer info en nieuwtjes lees je op <https://www.mossenkorstmossen.be/>

WBL – Werkgroep Bryologie en Lichenologie

<https://www.mossenkorstmossen.be/>

De werkgroep publiceert jaarlijks een exemplaar van *Muscillanea*, het tijdschrift waarin nauwkeurige en gedetailleerde verslagen over de voorbije excursies en over gespecialiseerde of algemenere bryologische en lichenologische onderwerpen worden gepubliceerd. Leden krijgen het tijdschrift gratis toegestuurd.

Gelezen in *Muscillanea*

De Werkgroep Bryologie en Lichenologie bestaat 40 jaar en dat verdient een artikel over 40 jaar inventarisaties van houw-, lever-, en bladmossen in Vlaanderen, van de hand van Wouter Van Landuyt. Dries Van den Broeck wijdt een artikel aan een inventarisatie van de lichenen van de Zwinbosjes, 30 jaar na de laatst gepubliceerde inventarisaties. Daarna komen de gedetailleerde excursieverslagen en het verslag van het Lichenologisch weekend in Dinant en omgeving met illustraties in kleur. De mossen van het Provinciaal domein Tillegembos worden behandeld door W. Van Landuyt evenals een artikel over Europees bedreigde mossen in Vlaanderen en elders in Europa. Leo Vanhecke geeft een overzicht van de geografische spreiding van de VWBL-excursies in België tussen 1981 en 2017.

Een Rode-lijst mosje uit de Molenbeekvallei te Vremde (Boechout): Ongenerfd eendagsmos

Tekst en foto's: Roland Luts

Nog niet zo lang geleden verwierf Natuurpunt een perceeltje in de Molenbeekvallei waar vroeger een illegale chalet met vijver op stond. Het gebied heb ik leren kennen door Koen de Smet die me af en toe vroeg om sialgen in de Molenbeekvallei te determineren.

Op 7 oktober 2019 was ik van plan nog wat waterstaal te nemen van de poel op het perceel, maar dat viel tegen: er stond weinig water in, maar vooral waren er geen drijvende of ondergedoken waterplanten waaraan de sialgen zich vasthechten. Dan maar wat naar mossen gezocht, een andere interessante hobby.

Langs de rand van de poel én op het vlakke stuk kort gemaaid grasland vond ik na enige tijd, eigenlijk bij toeval, 'Ongenerfd eendagsmos' (*Ephemerum minutissimum*). Dat is een vrij zeldzaam mos in Vlaanderen volgens de Belgische checklist en staat als '**Bedreigd**' op de Rode lijst (info mossenkenner Dirk De Beer, die de determinatie bevestigde op basis van de foto's). Eendagsmos is zó klein dat het verborgen zit onder en tussen de eigen protonemadraden (= draden die gevormd worden na het kiemen van de sporen) (zie foto 2) en dus zijn ze niet gemakkelijk te vinden.

Enkele foto's van het Eendagsmos en zijn vindplaats:

Foto 1 Vindplaats Ongenerfd eendagsmos langs de rand van de poel en op het vlak stuk weiland.

Foto 2 Ongenerfd Eendagsmos, verscholen tussen eigen protonema

Op de afgeschuinde kant van de poel waren ook veel pioniersmossen te vinden, waaronder Kleimos (waarschijnlijk 2 soorten maar dat moet nog microscopisch onderzocht worden en is misschien voor een volgend artikeltje) en Knikkertjesmos waarover al eens eerder werd bericht. Alle hadden ze mooie kapsels.

Foto 3: Kapsel met rest van protonemadraad

Foto 4 Sterk getand blad

Geraadpleegd:

- Dirk De Beer voor de confirmatie van het mos.
- Henk Siebel & Heinjo During "Beknopte Mosflora van Nederland en België". KNNV 2de druk 2011

Een tweede lichenologisch bezoek aan het natuureservaat Haasop te Kallo (Beveren) op 19/10/2019

Dries Van den Broeck¹

Inleiding

Het natuureservaat Haasop, zo'n **100 hectare** groot, is een gevarieerd natuureservaat met begraasde ruigten, grote open plassen, rietvelden, zandvlakten, bosjes met populier alsook met wilg en berk. Het gebied wordt beheerd door het ANB. Een beschrijving van het gebied en de verschillende aanwezige biotopen alsook een lijst met lichenen en lichenicole fungi die tijdens het eerste bezoek werden aangetroffen is te vinden in *Muscillanea 33* (De Beer & Van den Broeck 2013).

Excursieverslag

Ondanks het aangekondigde regenachtig weer stonden op 19/10/2019 tien geïnteresseerden te wachten in de Koestraat (Kallo, Beveren; IFBL uurhok C4.13) om het natuureservaat Haasop op lichenologisch gebied te bekijken. Maar wonder boven wonder eens iedereen uit zijn auto gestapt was hield het op met regenen en bleef het verder ook de ganse excursie droog. Eerst bekeken we de rechts van de Koestraat gelegen houten toegangspoort waarop reeds enkele soorten genoteerd konden worden waaronder één exemplaar van Groen boomschildmos (*Flavoparmelia soredians*), een soort die

---

¹ Agentschap plantentuin Meise, Nieuwelaan 38, B-1860 Meise
(dries.vandenbroeck@plantentuinmeise.be)

we verder die dag niet meer zouden waarnemen. Op de wilgen aan de ingang van het reservaat kon een overwegend nitrofytische flora waargenomen worden met als voornaamste soorten Rond schaduwmos (*Phaeophyscia orbicularis*), Kapjesvingermos (*Physcia adscendens*), Groot dooiermos (*Xanthoria parietina*) en Gewoon purperschaaltje (*Lecidella elaeochroma*). Op de kalkrijke zandgrond bleken nagenoeg alle exemplaren van het geslacht *Cladonia*, Duinbekermos (*C. pocillum*) te zijn. Kenmerkend voor deze soort zijn schorsveldjes in de beker en een duidelijk rozet van grondblaadjes. Daarnaast werden ook enkele plukjes Gevorkt heidestaartje (*Cadonia furcata*) aangetroffen. Verder ontdekten we op de grond nog twee soorten geleimossen: Gewoon geleimos (*Blennothallia crispa*) en Dik geleimos (*Enchylium tenax*) naast twee soorten Leermos (*Peltigera*): Soredieus (*P. didactyla*) en Klein leermos (*P. rufescens*). Op Soredieus leermos vonden we hierbij de niet alledaagse, maar vermoedelijk ook over het hoofd geziene, **lichenicole fungus *Corticifraga fuckelii* (Figuur 1)**. Verder waren in de rest van het gebied nog nauwelijks nieuwigheden te ontdekken want bomen waren niet meer aanwezig en de grond was grotendeels dicht gegroeid met bramen. Ook op de zanderige stukken waren geen korstmossen aanwezig, tenzij enkele soorten op steentjes en op een fossiele schelp. Resterden dan nog de houten paaltjes waarop ook voornamelijk nitrofytische soorten, met als meest dominante soort Vulkaanoojje (*Micarea denigrata*).

Na het nuttigen van de picknick ter plaatse bekeken we de houten paaltje langsheen de Koestraat. Groot was onze verbazing te ontdekken dat de acidofytische licheenflora aanwezig in 2013 volledig verdwenen was en vervangen door nitrofyten. Een aantal paaltjes stond ook in de schaduw van wilgen met het verdwijnen van de korstmosvegetatie tot gevolg.

Figuur 1 Corticifraga fuckelii

Figuur 2 Kalkrozijnenmos

Langs de weg werd op de grond een exemplaar van **Kalkrozijnenmos (*Lempholema chalazanum*) aangetroffen (Figuur 2)**.

Dan trokken we het links van de Koestraat gelegen gedeelte van de Haasop binnen waarbij zeer grote plakken van *Peltigera* onze aandacht trokken. Met behulp van de sleutel van Hans Vermeulen werden een aantal exemplaren met viltige bovenzijde en een groengrijze kleur uitgesleuteld waarbij we in alle gevallen behalve één tot Klein leermos (*P. rufescens*) konden besluiten. Kenmerkend zijn de naar het midden toe bruin wordende aders en rhizinen die niet flessenborstelachtig (met veel zijhaartjes) zijn. Eén exemplaar met naar het midden toe wit blijvende aders en rhizinen met een flessenborstelachtige structuur werd als Groot leermos (*P. canina*) gediagnosticeerd. Het in de literatuur als diagnostisch vermelde kenmerk lobbreedte (lobben tot 1.5 mm bij Klein leermos en lobben tot 2.5 mm Groot leermos) bleek niet toe te laten beide soorten van elkaar te onderscheiden, wel de vorm van de rhizinen. In het meegenomen materiaal werd nog een vierde soort Leermos aangetroffen namelijk Duinleermos (*P. ponofensis*), gekenmerkt door rhizinen die vrijstaand zijn. Dan kwamen we in een bos met voornamelijk Zwarte els, berk en hier en daar een eik en vonden op deze bomen dezelfde nitrofytische flora als op

de wilgen in de voormiddag. Vervolgens bekeken we een groot aantal dikke populieren. Op de exemplaren met een gladde schors stond bijna uitsluitend het korstvormig Gewoon purperschaaltje (*Lecidella elaeochroma*). De bomen met een ruwe gegroefde schors stonden vol bladvormige soorten, voornamelijk opnieuw nitrofyten met hier en daar een soort van het geslacht schildmos. Opvallend was ook de talrijke aanwezigheid van Boomrookschotheltje (*Catillaria nigroclavata*). Op het einde vonden we aan de rand van het populierenbos nog een andere lichenicole fungus op Soredieus leer mos (*Peltigera didactyla*) namelijk ***Pronectria robergei* (Figuur 3)**. Veel van de daar talrijk aanwezige exemplaren van Duinbekermos (*Cladonia pocillum*) en Frietzakbekermos (*C. humilis*) bleken gearasiteerd door Duindaalder (*Diploschistes muscorum*).

Met dank aan Koen die het noteren op zich nam. Bedankt aan Ronny voor de mooie foto's.

Een volledig verslag met soortenlijst en bespreking zal verschijnen in het volgende nummer van *Muscillanea*.

Figuur 3 *Pronectria robergei*

De Sahara in Lommel: geen korstmoswoestijn. Verslag van de lichenologische excursie op 9/11/2019

Dries Van den Broeck²

Inleiding

De Lommelse Sahara is een zand- en duinlandschap met een grootte van 193 hectare. In het midden ervan ligt een meer en aan de buitenzijde ervan bevinden zich naaldbossen. Het gebied is Europees beschermd als een Natura 2000-gebied en wordt beheerd door het Agentschap voor Natuur en Bos. Dit natuurgebied is ontstaan door menselijke activiteiten. Vooreerst zorgde de giftige uitwaseming van de vroegere zinkfabriek van Lommel-Werk-plaatsen er tussen 1902 en 1940 voor dat alle bestaande plantengroei verdween. Het resultaat was een dor landschap bedekt met wit zand. De plas werd gegraven tussen 1920 en 1925 als zandwinning. Tijdens onze excursie bleek het "witte" zand grotendeels bedekt met een mos-en korstmossentapijt.

---

² Agentschap plantentuin Meise, Nieuwelaan 38, B-1860 Meise
(dries.vandenbroeck@plantentuinmeise.be)

Verslag van de excursie

Op 9/11/2019 verzamelden zich negen korstmosliefhebbers. Dankzij Peter hadden we de toelating van het Gemeentebestuur van Lommel om met vier auto's het terrein binnen te rijden. Om te beginnen bekeken we in het IFBL kilometerhok C6.15.42 de rand van een greppel waarop we onze eerste bekeermossen (*Cladonia*'s) konden waarnemen: Friezakbekermos (*C. humilis*, K+ geel) en Kronkelheidestaartje (*C. subulata*, UV-). Op enkele verspreide dennen kon alleen Gewone poederkorst (*Lepraria incana*) waargenomen worden. De grond was rijkelijk begroeid met mossen en korstmossen, maar bleek wat de korstmossen betrof, niet echt heel soortenrijk. Uiteindelijk konden in het ganse gebied maar tien soorten genoteerd worden waarbij van het in België beschermde Open rendiermos (*Cladonia portentosa*) slechts enkele exemplaren werden aangetroffen. Op het hier en daar aanwezige gesteente (voornamelijk bakstenen en keitjes) stond voornamelijk Berijpte kroontjeskorst (*Sarcogyne regularis*) alsook een Sterscheteltje (*Trapelia*) dat voer voor discussie bleek. Betrof het hier Gewoon (*T. coarctata*) of Gelobd sterscheteltje (*T. glebulosa*)? Een stukje werd verzameld om thuis verder te bestuderen. Dank zij een groepje zeer oude, deels ontschorste en met reusachtige tonderzwammen getooide populieren konden heel wat andere soorten aan de lijst worden toegevoegd zoals Gewoon boomzonnetje (*Caloplaca pyraceae*) en Gemarmerd vingermos (*Physcia aipolia*). Dan kwamen enkele houten paaltjes aan de beurt met daarop zowel Lichte veenkorst (*Trapeliopsis granulosa*) met gele soralen als Blauwe veenkorst (*T. flexuosa*) met blauwgroene soralen. Op twee zomereiken met laaghangende takken konden we echt ons hartje ophalen, ook al was het intussen al ver na twaalf uur. Hier vonden we soorten als Purper Geweimos (*Pseudevernia furfuracea*), Bruingrijs steenschildmos (*Parmelia saxatilis*) en zelfs verschillende exemplaren van **baardmossen (*Usnea*) (Figuur 1)** waarvan een stukje verzameld werd om na te kijken. Er werd ook een korstmos met groengeel thallus en soralen verzameld waarvan we dachten dat het om Avocadomos (*Parmeliopsis ambigua*) ging.

In de namiddag reden we nog naar een ander gedeelte van het gebied (IFBL kilometerhok C6-16-13) waar we, gezien het late uur, maar een klein deel van bekeken. Dit bezoek leverde aanvankelijk maar weinig op tot we op het nagenoeg kale zand een exemplaar van **Stuifzandkorrelloof (*Stereocaulon condensatum*, figuur 2)** ontdekten, en nog één en nog één. Al met al stonden er zeker een tiental exemplaren, wat toch een zeer mooi einde van de dag opleverde. Deze soort is nu van een tweede locatie in Limburg bekend.

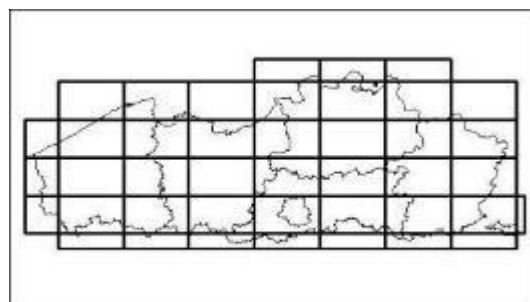
Dat de Lommelse Sahara geen licheenwoestijn is blijkt uit het feit dat 72 soorten (66 soorten lichenen en 6 soorten lichenicole fungi) werden aangetroffen. De grootste soortenrijkdom werd evenwel niet op de grond gevonden (12 soorten lichenen), maar op de bomen (42 soorten lichenen).

Een volledig verslag met soortenlijst en bespreking zal verschijnen in het volgende nummer van *Muscillanea*.

Figuur 1 Gewoon baardmossen – *Usnea subfloridana*   Figuur 2 Stuifzandkorrelloof - *Stereocaulon condensatum*

PLANTEN

Plantenwerking Natuurpunt

In het Vlaamse land zijn tientallen plantenwerkgroepen actief binnen Natuurpunt.

Zij organiseren jaarlijks talrijke excursies voor beginners tot gevorderden.

Veel plantenwerkgroepen gaan op "streeptocht". "Strepen" is inventariseren op kilometerschaal (via het 'IFBL-raster') met behulp van een streeplijst. De gegevens van deze streeptochten kunnen gebruikt worden in het kader van atlasprojecten.

Daarnaast spitsen de meeste werkgroepen zich toe op de studie en inventarisatie van natuurgebieden. Een aantal werkgroepen doen zelfs aan vegetatiekunde door vegetatie-opnames te maken van percelen (met de schaal van Tansley) en/of van permanente proefvlakken (met de schaal van Braun-Blanquet).

Iedereen kan zich bij een werkgroep aansluiten om deel te nemen en bij te leren.

Plantenwerkgroepen

Floristisch Onderzoek voor Natuurbehoud

<http://www.natuurpuntantwerpenstad.be/fon/>

Erik.Molenaar@skynet.be Fon-o-foon 0474/35.53.69

Nationale Werkgroep Botanie

André Van den Bergh

tel. 052/35.05.18

GSM 0472/68.83.35

<https://plantenwerkgroep.wordpress.com/lokale-plantenwerkgroepen/nationale-werkgroep-botanie/>

andrevandenbergh@yahoo.com

NWB

Regionale plantenwerkgroepen

Plantenwerkgroep Duinvioltje
Plantenwerkgroep Zuid-West-Vlaanderen
Plantenwerkgroep Meetjesland
Plantenwerkgroep Vlaamse Ardennen plus
Plantenwerkgroep Allium-Denderstreek
Plantenwerkgroep Zuid-West-Brabant
Plantenwerkgroep Oost-Brabant
Plantenwerkgroep Thalictrum
Ecologische werkgroep Meanderland
Plantenwerkgroep Genk
Plantenwerkgroep Noord-Limburg *De slobkousjes*

Haspengouwse plantenwerkgroep
Plantenwerkgroep Voeren
Limburgse plantenwerkgroep

Lokale plantenwerkgroepen

Plantenwerkgroep Westland
Plantenwerkgroep Markvallei
Plantenwerkgroep Gent
Plantenwerkgroep Scheldeland
Plantenwerkgroep Naturelaar – 's Heerenbosch
Plantenwerkgroep Klein-Brabant
Plantenwerkgroep Wielewaal (regio Lier)
Plantenwerkgroep Holsbeek
Plantenwerkgroep Schijnvallei
Plantenwerkgroep Landschap De Liereman

Plantenwerkgroep Antwerpen Stad
NP Hasselt – Zonhoven SAP-clubje
Plantenwerkgroep Oude Spoorweg
Plantenwerkgroep Natuurpunt Lanaken
Plantenwerkgroep Haacht
Bramenwerkgroep Vlaamse ardenennen plus
Plantenwerkgroep Antwerpen Noord
Plantenwerkgroep Zuidrand Antwerpen

Urgentieplan brengt wilde rozen terug naar Vlaams-Brabant

In november plantte Natuurpunt op drie verschillende locaties in Vlaams-Brabant opnieuw wilde rozen aan. Hiermee wil de organisatie het uniek genetisch materiaal van bv. de sterk bedreigde kraagroos bewaren voor de toekomst. Het inventariseren, opkweken en heraanplanten, kadert in het Urgentieplan. Dit is een Duurzaam Biodiversiteitsproject van de provincie Vlaams-Brabant met als doel zeldzame soorten te redden in de provincie.

Natuurpunt wilt het uniek genetisch materiaal van bedreigde wilde rozen bewaren voor de toekomst. “Allereerst proberen we het (hakhout-)beheer aan te passen waar nog wilde rozen groeien”, zegt Kevin Lambeets, consulent natuur bij Natuurpunt. “Parallel daarmee kweekten we ook wilde rozen op uit zaden, zochten we naar een geschikte standplaats en hebben we ook heraan geplant. De focus lag daarbij op streekeigen en voor de provincie prioritaire soorten. In eerste instantie de bedreigde kraagroos, maar gaandeweg werden ook Stijlroos, Berijpte viltroos, Schijnviltroos, Gewone viltroos en Bosroos in kaart gebracht”, vervolgt Lambeets.

Vrijwilligers van Natuurpunt ontfermden zich over deze wilde rozen. Na een driejarig kweek-traject, werden in november 2019 een 150-tal wilde rozen op drie verschillende locaties aangeplant. Dit verkleint de kans op uitsterven aanzienlijk, zeker voor de Kraagroos waarvan nog amper een vijftal exemplaren in het wild overleefden bij aanvang van het Urgentieplan.

In het natuurgebied Grote Getevallei (Linter-Zoutleeuw) werden er een 70-tal aangeplant vlakbij de oude spoorwegzate ‘IJzerenweg’. In Aronst Hoek (Geetbets) werd een ca. 150m lange doornhaag van wilde rozen en Tweestijlige meidoorn aangeplant langs het wandelpad. In Heibos (Kortenaken) werden twee groepen van telkens zes Kraagroos aangeplant.

Wilde rozen in België

België telt 19 soorten inheemse wilde rozen, waarvan er 16 zeldzaam tot zeer zeldzaam zijn. Wilde rozen verdwenen geleidelijk doordat de groeiplaatsen teniet gingen: hagen en houtkanten werden geroid, bosranden verdwenen en regelmatig onderhoud viel weg. Maar ook het gebruik van herbiciden speelt een grote rol. Toch maken wilde rozen deel uit van ons cultuurlandschap, bv. gelegde heggen als veekering.

De bedreigde Kraagroos komt sinds de eeuwwisseling nog maar op een 20-tal plaatsen in Vlaanderen voor. Daarbij overleeft deze dikwijls in kleine relictten waar regulier onderhoud zoals snoeien langs voetwegen, of hakhoutbeheer van houtkanten nog standhoudt. Maar de lage aantallen maakt de kraagroos zeer kwetsbaar.

Urgentieplan Vlaams-Brabant

In het kader van het Duurzaam Biodiversiteitsproject: ‘Een Urgentieplan voor de redding van Provinciaal Prioritaire soorten en koesterburen in Vlaams-Brabant’, werden in totaal 58 locaties uitgekozen waar gewerkt wordt rond 23 provinciaal prioritaire soorten en een tiental bijkomende soorten. Naast Beemdkroon en Blauwe knoop, hoort daar ook de Kraagroos bij. Tijdens de inventarisatieronde in functie van Kraagroos werden elf inheemse wilde rozen in kaart gebracht in het oosten van Vlaams-Brabant. Bedreigde soorten werden opgekweekt en eens voldoende groot op geschikte locaties aangeplant. Bovendien werden rozenbottels overgebracht naar de zadenbank van de Plantentuin Meise voor langdurige bewaring. Natuurpunt wil in de toekomst ook een inventarisatie maken van wilde rozen in het midden en het westen van Vlaams-Brabant.

Tekst: Kevin Lambeets, Natuurpunt Beheer

Gelezen in Dumortiera

http://db.plantentuinmeise.be/DUMORTIERA/DUM_115/Dumortiera%20115.pdf

Het botanische tijdschrift DUMORTIERA publiceert bijdragen – in het Nederlands, Frans of Engels – over de flora en vegetatie van België en de aangrenzende gebieden: vaatplanten, mossen, korstmossen, algen, paddenstoelen. De thema's die aan bod komen omvatten de evolutie van de inheemse en niet-inheemse flora, revisies van moeilijke of miskende groepen, sleutels als aanvulling bij de FLORA VAN BELGIË, resultaten van inventarisaties, korte mededelingen, enz. Elk manuscript wordt voor publicatie door referenten gelezen.

Redactiecomité: Ivan Hoste (redacteur), Q. Groom, L. Vanhecke, W. Van Landuyt en F. Van Rossum.

Voor info of het aanbieden van manuscripten: dumortiera@botanicgardenmeise.be

D. De Beer & W. Van Landuyt maakten een artikel op met aanvullingen en correcties bij de Vlaamse checklist mossen (hauwmossen, levermossen, bladmossen). De meest recente checklist voor mossen in België dateerde van 2007, een update bracht 32 nieuwe soorten, 27 soorten werden uit de checklist geschrapt.

Een aanvulling en correcties bij de gedocumenteerde checklist van veenmossen in Vlaanderen werd opgemaakt door D. De Beer, T. Ceulemans en K. Van Acker.

Nieuwe waarnemingen van *Tolypella* (Charophyceae) in België worden uitgebreid in een artikel besproken door L. Denys, J. Packet, K. Scheers, J. Bruinsma, I. Jacobs, J. Gysels en V. Smeeckens. F. Verloove, L. Devos, B. Toussaint en F. Dupont behandelen enkele recent ingeburgerde populaties van *Centranthus calcitrapae* (Caprifoliaceae) in België en Noordwest-Frankrijk, naar aanleiding van de recente ontdekking van een populatie met meerdere honderden individuen in Gent en in de grootstedelijke agglomeratie van Lille.

Cardamine graeca (Brassicaceae), een verrassend nieuw onkruid in West-Europa? Onder deze titel schrijven F. Verloove en R. Barendse over *Cardamine graeca*, een soort die uit vrij natuurlijke habitats in Zuidoost- en Oost-Europa gekends is, maar nergens als onkruidsoort. Deze soort werd recent gevonden op twee begraafplaatsen in België (Genk en Gent). Er wordt aangenomen dat ze hoogstwaarschijnlijk ongewild is geïntroduceerd via de sierteeltsector, hoewel ze officieel niet als zodanig bekend is.

Strangospora deplanta is recent voor het eerst gevonden in Nederland en Noord-Frankrijk en de aanwezigheid in België is bevestigd. Op 13 juli werd de soort waargenomen in het Bos van Aa in Zemst, dit schrijven D. Van den Broeck en D. De Wit.

Tenslotte wordt het rozenboek van A. Zwaenepoel (Wilde rozen in het Zwin en de kustduinen) besproken door F. Verloove.

In memoriam Erik Molenaar

Maandag 4 november 2019 bereikte ons het droevige nieuws dat Erik Molenaar plots thuis was overleden. Dat veroorzaakte een schokgolf, die iedereen die met Erik samenwerkte als verweesd achterliet.

Erik was nog maar 64 jaar.

Er werd op een prachtige wijze van hem afscheid genomen tijdens een sobere dienst. De Concertband van Antwerpen, waarin hij jaren als saxofonist speelde, omkaderde dit afscheid. De urne werd aan de aarde, waar hij zo aan gehecht was, toevertrouwd op de begraafplaats van Berchem.

Erik werd geboren op 15 juli 1955.

- stichtend lid van FON (Floristisch Onderzoek voor Natuurbehoud)
- stichter FONAS (Floristisch Onderzoek Antwerpen Stad)
- Oprichter WONA (Wolvenberg Natuurlijk)
- Conservator natuurgebied Wolvenberg

Hij studeerde klinische geneeskunde en werkte als laborant. Tien jaar na zijn studie werd hij natuurgids. Vrij snel daarna zette hij zich in om het gebied Wolvenberg in Berchem te vrijwaren, te beschermen en te beheren.

Reeds eind jaren 80 was Erik al actief bij het FON. Juul Slembrouck was voor hem een ware mentor. In de beginperiode werden de verslagen door Juul minutieus opgesteld. Samen met anderen werkte Erik aan vele artikels gewijd aan natuurstudie.

Later nam Erik de fakkel over en verzorgde hij de organisatie, de opvolging van de determinaties en de verslaggeving. Zo werd hij de spilfiguur van het FON. Ook het logo is van zijn hand.

Erik was een gedreven man die al zijn energie gebruikte om de waarnemingen tijdens de kalenderwandelingen te verwerken in ongelooflijk originele verslagen. Ook de soms grote aantallen foto's verduidelijkten de waarnemingen. Dikwijls kwam zijn verdriet om de nodeloze verwoesting en onverschilligheid van de mens ten overstaan van zijn natuurlijke omgeving aan de oppervlakte. De website werd ook door Erik gerund. Hij was steeds op post bij iedere wandeling op enkele uitzonderingen na. Het FON heeft naast het verzamelen van vele waarnemingen ook veel aandacht besteed aan de ecologische waarde van de bezochte gebieden. Zo werd in de loop der jaren een schat aan waarnemingen vergaard, die beleidsmensen en mensen op het terrein konden gebruiken. Ook het opvolgen van prioritaire soorten in de provincie Antwerpen kwam bij Erik ruim aan bod.

Bovendien werden oude vegetatiepatronen herhaald om de evolutie van de vegetaties te volgen. De verslagen van deze "kritische vinger aan de pols"-excursies werden ook druk gelezen door conservators en wetenschappers, zoals bleek uit de reacties die Erik hierop ontving.

Erik nam zelfs de plantenopnames van autostradebermen op zich. Zo werd een beeld geschetst van de grote ecologische waarde van wegbermen in Vlaanderen.

In 1992 richtte hij de werkgroep WONA (Wolvenberg Natuurlijk) op, waar hij met een kranige ploeg het beheer leidde. De erkenning van het reservaat Wolvenberg liep niet van een leien dakje maar het resultaat is een prachtig gebied met vele natuurwaarden in een erg verstedelijkte omgeving. Ook daar werden vele activiteiten door Erik verzorgd. Hij werkte vaak samen met scholen en hechtte heel veel waarde aan een opvoeding met liefde en respect voor de natuur.

Erik werkte mee aan menige publicaties in plaatselijke verenigingen als Natuurpunt Antwerpen stad en voorheen Natuurpunt Land van Reyen. Ook was hij te zien op regionale zenders waar hij zijn credo meedeelde. Er verschenen vele artikels in regionale kranten van zijn hand en hij legde vaak de vinger op de wonde.

Daar bleef het niet bij. Onder de koepel Natuurpunt Antwerpen stad richtte hij het FONAS op. De klemtoon lag voornamelijk op de opleiding van beginnende floristen. Ook daar maakte hij verslagen die hij op de site van Fonas plaatste. Zo werden vele gebieden in Antwerpen geïnventariseerd. Hij legde steeds de verbanden uit over het hoe en waarom planten verdwijnen en nieuwe verschijnen. Na al die jaren had hij een enorme wetenschappelijke en ecologische kennis vergaard en gaf deze graag door op een zeer aanschouwelijke wijze. Veel mensen waren onder de indruk van zijn enorme plantenkennis en ecologische en maatschappelijke achtergrond. Erik heeft de veranderingen op gebied van flora zeer goed kunnen documenteren. Soms werd hij moedeloos en kwaad om de verwoesting van rijke vindplaatsen zoals oude kademuren en de vertuining van het beheer in oude parkgebieden en sommige natuurgebieden. Wie met hem gewerkt heeft weet dat hij zijn vrije mening nooit heeft weggestoken. Erik was steeds bereid om voor een kritische noot te zorgen en op te komen voor het natuurbehoud.

Nu pas dringt het door wat een schat aan verslagen en waarnemingen hij heeft achtergelaten. Letterlijk honderden tochtverslagen en tienduizenden waarnemingen zijn rechtstreeks van zijn hand. Tenslotte mogen wij stellen dat het behoud van het Natuurgebied Wolvenberg grotendeels afhing van zijn tomeloze inzet. Ook hier zijn we verplicht om de naderende veranderingen in en rond het gebied zeer kritisch op te volgen.

Wij zijn verplicht om deze schat aan gegevens, die van zeer grote waarde is voor het natuurbehoud, te koesteren en te bewaren. Ook het voortbestaan van FON staat zeker op de agenda. Dat wordt een hele klus. Maar dat zijn we verplicht, ook te zijner nagedachtenis.

Voor wilde heuvels, glooiende stranden

*De waarheid ligt achter
de werkelijkheid
Het vraagt veel kracht
te zien doorheen de dingen
die zijn zoals ze zijn.*

*De aarde met bossen, heiden,
velden en moerassen
ligt onder asfalt, beton
en onder opgespoten kleizand.*

*Ver onder de wereld
vinden wij stukken van het
pad
en de weg die wij daarboven
moeten gaan.*

*Onderweg ben ik begonnen:
Weg zal ik gaan.*

Uit Voor Moeder Aarde van Erik Molenaar (1994)

De excursieverslagen van Erik van 1996 – 2019 kan je lezen op <http://users.skynet.be/fon/>
Verslagen van FONAS vind je op <https://www.natuurpunt.be/afdelingen/plantenwerkgroep-antwerpen-stad-fonas>

Floristisch onderzoek voor natuurbehoud - FON

<http://users.skynet.be/fon/>

Onderzoek aan de Luchtbal en de haven van Antwerpen. zaterdag 27 juli

Vooraf

De Luchtbal is een wijk tussen Ekeren en de noordelijke stukken van district Antwerpen, ten noorden van het Albertkanaal, tussen de Haven en de Ring. We hebben het kwartierhok c4-16-42 uitgekozen. De Noorderlaan snijdt het onderzoeksgebied mooi in de helft. De bodem bestaat uit een diepe kleilaag waarop schelprijke zanden liggen. De groep bestaat vandaag uit elf floristen, zijnde Nico Wysmantel (streeplijst), Bart Mortier, Alain Pieters (foto's), Annick Ludwig (foto's), Pierre Van Vooren, André De Jonghe, Marc Detollenaere, Katrijn De Bock, Walter Van Spaendonk, Nathalie De Somer en Erik Molenaar (verslag, foto's en Obsmapp). De bedoeling is vandaag zoveel mogelijk soorten rechtstreeks in te geven in Obsmapp.

De hittegolf is teneinde gekomen met een reeks forse regenvlagen en ook vandaag blijven we er niet van gespaard.

Bespreking

Michiganstraat

De zang van Zwarte roodstaart en Groenling verwelkomt de vroege floristen. In de straat en droge graslanden van de verlaten industriecomplexen zien we Hemelboom, Klein liefdegras, Pijlkruidkers, Grijskruid en Langstekelige distel. Deze is de jongste jaren enorm uitgebreid in Antwerpen. Op het voetpad staan inderdaad rozetjes van *Carduus* in de voegen, voorzien van kleine gelede haren op de rand en onderzijde van het blad.

Hoofdje van Langstekelige distel

Op de hoek van de straat vinden we een hele massa in bloei, met de typische alleen- staande bloemhoofdjes. Daartussen staat ook Kruldistel in bloei, met de bloemhoofdjes dicht bijeen. Pijlkruidkers is nog goed herkenbaar in de verdorde vorm met de kenmerkende platte, pijlvormige hauwen. De Driebloemige nachtschade staat al in vrucht, met nominaatvorm *triflorum*.

Spoorcomplex Vosseschijnstraat

Op de hoek van de Michiganstraat kruist het ongebruikte goederenspoor. Daar doet Bart al meteen een fraaie ontdekking: Wild kattenkruid in bloei. Niet één maar vele tientallen. Hier groeit ook massaal een bastaard van Oosterse kornoelje: *Cornus sanguinea* subsp. *hungarica*, waarvan de gaffelharen soms ook wat rechtop staan. We volgen de berm noordwaarts en ontmoeten er de grote vindplaatsen van Spiesleeuwenbek en Stinkend streepzaad (de exoot *Crepis foetida* subsp. *rhoeadifolia*). De Vlinderstruik die hier bloeit is enkel de witte vorm, die eerder zeldzaam is, maar geen specifieke naam kreeg. Driebloemige nachtschade is hier ook in de andere vorm te zien, met niet ingesneden blaadjes: var. *Ponticum*. We vermelden hier ook populaties van Liggende en Zeegroene ganzenvoet, Witte amarant en Noorse ganzerrick.

Na elven zitten we nog steeds op de sporen, maar de zijstraat kunnen we niet vinden. We bevinden ons blijkbaar buiten hok. Hier doen we nog twee uitzonderlijke vondsten. Het gaat het om een enkele half afgevreten exemplaren Glansbesnachtschade, prachtig in vrucht, en een andere Nachtschade die we in het veld op naam brengen als *Solanum ptychanthum* (West-Indische nachtschade). Typisch zijn de piepkleine bloemen en de vruchtstelen die allen uit één punt vertrekken. Er is echter iets dat schort in de sleutel: als er kliertjes aanwezig zijn blijven we haperen op Schulz nachtschade, wat ie duidelijk niet is. Onder de andere thermofielen vermelden we zaailingen van Smalle olijfwilg, Groene munt (*Mentha spicata* subsp. *glabrata*), Ronde ooievaarsbek, Rode ribes, Kleine majer, Groene amarant, Trompetboom en Kleine leeuwenbek.

Noorderlaan

In de stromende regen worden nog tal van mondelinge mededelingen ingetikt, niet wetende dat we al buiten hok zijn. Geen probleem, maar wel erg overbodig... tot we weer juist zitten. In de exotische zijstraten is het niet mogelijk iets op te schrijven in het noodweer, maar we onthouden wel de gewone soorten die gezien werden. Als de regen even mindert fluit de Merel hier zijn vrolijk lied. In het No

Stress café kunnen we schuilen en onze boterhammen eten, terwijl de streeplijst droogt en de smartphone oplaadt.

Zuid-Amerika

De regen laat ons niet meer los, als we door de Venezuelastraat, de Perustraat of de Columbiastreet gaan. We doen natuurlijk nog de nodige ontdekkingen, maar het beeldmateriaal lijdt erg onder de omstandigheden. We moeten één soort zeker vermelden! Pierre blijft lang over een Kruidkers gebogen zitten, tot er een verdicht valt aan de hand van de vruchten en de blaadjes. Alle blaadjes zijn tweetoppig tot puntig gelobd, de hauwtjes zijn gepunt. Zuid-Amerikaanser kan het niet: *Lepidium bonariense* (Argentijnse kruidkers). Op een werf aan Het Centrum, waar een heuvelachtig parkje wordt aangelegd, kunnen we een hele hoop verwilderde 'rotzooi' noteren. Zeker in deze tropische zomertijden gaan alle Prairietuinsoorten hun weg. Opvallende ontsnappers zijn hier Geel duizendblad, Echt knooppkruid, 'Gewone' margriet, Groot akkerscherm en Glad walstro.

We noteren er ook Grove varkenskers, Duist, Postelein, Plat beemdgras, Zomerfijnstraal en Probst ganzenvoet. In een zijstraatje langs de spoorlijn vinden nog Kleine bergsteentijm, Kransgras, Steenkruidkers en op de graslanden langs de Noorderlaan, op de terugweg, nog enkele plekken met Akkerhoornbloem. Langs de trambedding en het fietspad staat hier zelfs het Stinkend streepzaad, nog in bloei!

Besluit

Een fraaie dag, waarin de regen een centrale rol speelde, liet ons kennis maken met enkele zeer zeldzame soorten en zelfs voor het FON geheel nieuwe taxa. We telden een 250-tal soorten, waarvan een 40 zeldzame tot zeer zeldzame. Over *Solanum ptychanthum* (goedgekeurd) is het laatste woord nog niet gezegd. Nu we het gematigd zeeklimaat stilaan ruilen voor een mediterraan model, zullen veel subtropische soorten de plaats innemen van wat we als normaal beschouwen. Kennis van exoten zal zeker een centralere rol spelen in de floristiek.

De papieren lijst is voor ons nog steeds onmisbaar. 300 taxa intikken met kletsnatte vingers is onmogelijk gebleken.

André vertaalde voor ons de tekst uit de *Lepidiumsleutel* voor Argentijnse kruidkers:

Lepidium bonariense

Bovenste bladeren diep geveerd-gelobd. De verlengde stengelharen zoals bij *virginicum*. Zeer kleine kroonbladen, korter dan de kelkbladen. Hauwtje altijd (smal) gevleugeld, ingesneden aan de top. Verschilt met *densiflorum* door de langere niet papilvormige haren. Alle bladeren dubbel geveerd tot veerlobbig.

In het Fort van Liezele op Dodentocht in Puurs

zaterdag 10 augustus

Vooraf

Zoals vorig jaar gepland gaan we vandaag naar Puurs voor een excursie nabij het fort van Liezele. Samen met 13.000 uitgeputte, maar enthousiaste fans vatten we de streeptocht aan in d4-14-41. Vlakbij de parking zijn we al in het hok, dat bestaat uit een ruime parkzone, de restanten van een versterking (tweede fortengordel, 1908) en een landbouwzone met de woonverkaveling Kalfort. Er zijn de afgelopen jaren enkele bijzondere vondsten gedaan die we willen natrekken, en bovendien zijn er 'moderne' parkinrichtingen gebeurd die het lot van de lokale flora danig kunnen beïnvloeden. We starten met negen floristen, waarvan geen enkele lokale. Het zijn Erik Molenaar (Obsmapp, verslag), Nico Wysmantel (gids, streeplijst), Annick Ludwig, Johan Peelman, André De Jonghe, Pierre Van Vooren, Miel Wagemans (foto's), Danny Minnebo en Christine Troch. Aanvankelijk is het nog droog, maar nog

voor de middag belanden we in een stortbui die kan tippen aan die op de Luchtbal. Later klaart het weer op.

Detail van Tandezing in vrucht

Bespreking

Verlegde loop van de Molenbeek

Aan de zuidzijde zijn al zware inrichtingswerken gebeurd aan de Molenbeek. Vreemd genoeg wordt er in de beekvallei net een nieuw wooncomplex gebouwd, waar we o.a. Zuid-Afrikaanse gierst aantreffen. De omgewoelde, ingezaaide en genivelleerde percelen die we belijken zijn intussen al aan een verruigingsfase begonnen, maar er staan nog veel akkeronkruiden in. Een fraaie start voor de eerste honderd soorten van de lijst, met bovenaan Wiegand hanenpoot, een ondersoort of variant van Stekelige hanenpoot, met lange kafnaalden. Over vele hectaren is trouwens nog steeds een massa Grote windhalm zichtbaar in de verdorrende braaklanden. De waterloop is door geleerde mensen alvast beplant met Grote boterbloem, die met honderden uitlopers de met houtsnippers verrijkte grond heeft veroverd. Wat er na de inzaai verder overleefde is niet duidelijk, maar we vermelden Basterdklaver, Kamgras, Smalle rolklaver, Rechte rolklaver en een Vertakte leeuwentand met opvallend gele afstaande haren op de omwindsels. Bedroevend zijn ook de 1 meter hoge exemplaren van Smalle weegbree, Gewoon duizendblad, de knalrode Kleine pimpernel en de aangeplante wilgen, die er gewoon vanzelf ook zouden komen. In het water worden enkele soorten als wild erkend, zijnde Haaksterrenkroos, Klein kroos, diverse Russen, en een fijn fonteinkruidje dat onder de microscoop herkend wordt als Tenger fonteinkruid. We zien er ook een rare Zuring, die we ergens als bastaard tussen Krul- en Moeraszuring zien zitten, zij het dat de plant volledig fertiel is. De geposte foto wordt herkend als Tandezing, een zeer zeldzaam adventief. Het nut van iets te posten met foto op waarnemingen.be is dus nogmaals bewezen...

Draszone naast het Fort

Na een ijzige wolkbreuk, waarbij we drijfmat gaan schuilen in de fortingang, zoeken we de depressie op waar ooit Slijkgroen werd genoteerd. De vorig jaar nog droge zone is grotendeels onder water gelopen, en we noteren vanop de oever een reeks soorten die redelijk natuurlijk overkomen, zoals Waterpostelein, Egelboterbloem, Watermuur, Gevleugeld hertshooi, Geelgroene zegge, Snavelzegge, Echte valeriaan, Rietgras en Kleine lisdodde. Ook hier blijkt een fijne *Potamogeton* Tenger fonteinkruid. We vinden ook piepkleine planten van wat Slijkgroen mag zijn, voorzien van fijne puntjes op de blaadjes, maar voor de zekerheid neemt Pierre een staal mee om op te kweken. Na de middagpauze monitoren

we de rest van de plas en noteren we o.a. Knikkend tandzaad, Klein hoefblad, Hoge cyperzegge en Reuzenzwenkgras. We kieren er ook enkele fraaie insecten, zoals Weideschorpioenvlieg en een Stadsreus, die ontsnapte naar het platteland. Het pronkstuk is een konijnenkeutel met de vruchtlichamen van kleine Ascomyceten.

Molenbeekvallei

We ontwijken de onafgebroken stroom wandelaars door het volgen van de loop, maar we kunnen ze nergens oversteken. Ze is dood en hopeloos dichtgegroeid met Grote egelskop, Liesgras, Riet en overhangende bomen. In de verruigde graslanden staan haast geen dicotylen, maar wel wat Tweerijige zegge en vergalde Grote klit, verder zien we Gewone hennepnetel, Gele lis, Bloedzuring en de exoten Bleek cypergras en Ruige rudbeckia.

Veldweg naar de Molenstraat

Van aan het bruggetje over de Molenbeek gaan we terug naar de normale wereld. Langs de veldweg groeien o.a. Wouw, Aardpeer (honderden zaailingen met minuscule peertjes aan), Hoge dravik, Zuid-Afrikaanse gierst, Hongaarse raket, Tarwe, Rogge en Stinkende ballote. Op de weg noteren we de tredflora: Straatgras, Rode schijnspurrie, Schijfkamille en Varkensgras.

Molenstraat en Guido Gezellelaan

De straat is duidelijk recent heraangelegd en het merendeel van de flora vinden we op opritten, in heggen en rond elektriciteitskastjes en ander wegmeubilair. Op een oprit met klinkers hebben zich een fraaie massavegetatie van Straatwolfsmelk en enkele exemplaren Kleine majer gevestigd. Verder zien we uitzaai van Fraaie vrouwenmantel, Amerikaanse kruidkers, Oosterse kornoelje en Trompetboom. Soms moeten we niet ver zoeken naar de bron van deze subtropische escapes, maar dit is niet de regel. We vermelden ook Lange ereprijs (zelfs in bloei!), Ballonklokje, Geelrode naalbaar, Bergsteentijm, Postelein, Prikneus en Dunbladige zonnebloem (*Helianthus decapetalus*). Op een humeuze plek hebben honderden kleine zaailingen van Kleine brandnetel het licht gezien... In de G. Gezellelaan breken we ons hoofd over een kleine harde, leerachtige zaailing die gekiemd is in de voeg van het wegdek. Het blijkt Haagliguster te zijn. Verder groeit hier Echte lavendel en Cosmos in het voetpad.

Kalfort

Langs een onderdoorgang lopen we achter de huizen langs een weggetje dat eindigt in een verlaten, verwaarloosd veld. We vullen onze lijst aan met enkele taxa, zoals Doornappel, Schijnaardbei, Gewone spurrie, Zilverhaver (reuzegroot!), Schermhavikskruid, Sporkehout, Groene amarant en Driekleurig viooltje. Hier heeft zich een enorme vegetatie met Late guldenroede ontwikkeld, in de rand van een geschoren gazon vol rottend maaisel. Langs het Winkelveld keren we terug richting fort, waarbij we enkele maisakkers passeren met fraaie soorten als Alaskadravik, Zuid-Afrikaanse gierst en Geelrode naalbaar. De Bloedgierst staat er een meter hoog met indrukwekkend vertakte bloeiwijzen. In het bos ontmoeten we, geheel buiten zijn biotoop, uitgebloeide Hangende zegge, omgeven door talrijke zaailingen. Hier ontspint zich weer de discussie: mag je zomaar aannemen dat het om de viriele ondersoort *agastachys* gaat, als de eigenschappen hiervan zo onduidelijk verschillen...

Besluit

Alweer bijna 300 soorten op de lijst en inderdaad bijna geen blauwe vinkjes na het ingeven op waarnemingen. Twintig echt zeldzame soorten kunnen we vermelden, waarvan slechts enkele inheems zijn. *Helianthus decapetalus* var. *multiflorus* is de kweekvorm (bastaard) waaronder *H. decapetalus* verkocht wordt. Mogelijk is dit niet uitgeklaard.

Bovenaan schrijven we toch de vondst van Tandzuring, Alaskadravik en Wiegand hanenpoot. Deze laatste komt duidelijk overal voor en wordt gewoon niet herkend door zijn afwijkende vorm van de nominaatvorm *muricata*. Het massaal gebruik van prairietuinsoorten begint in de hete zomers van de

laatste jaren duidelijk sporen na te laten in de natuurlijke omgeving. Voor velen lijkt het wel tof, maar voor ons is het nu al een hele bron van bezorgdheid.

Een maand later kan Pierre ons bevestigen dat de opgekweekte Egelboterbloemachtige plantjes weldegelijk Slijkgroentjes waren. De fijne puntjes die we zagen op het bladoppervlak zijn ook niet op vergelijkend materiaal van Egelboterbloem te zien. Foto's worden bij het eerste materiaal gepost. Het Slijkgroen dat hier het jaar tevoren gevonden werd is dus nog aanwezig. Nog een zeldzame erbij!

Naar Bredene in het fossiel duin van D'Heye

zaterdag 17 augustus

Vooraf

D'Heye is een 1000 jaar oud duincomplex, deels ontkalkt door uitspoeling, en ingenomen door een natuurgebied, woonwijk en campings. Het ligt op de grens van Bredene en De Haan, waar we zijn afgesproken in de Batterijstraat. Er is flink wat regen voorspeld, maar de motregen zou ophouden rond 10 uur. Daar het gebied afgesloten is voor het publiek, kunnen wij met de toestemming op zak rustig rondneuzen. We beperken ons tot het km hok c1-16-13; het urbane deel doen we in de namiddag. Er is vlak ernaast al een hok bezocht door Johan, die ook vandaag onze gids is. We zijn met zes, zijnde Erik Molenaar (Obsmapp, verslag), Johan Devos (gids, streeplijst), Pierre Van Vooren, Miel Wagemans (foto's), Nathalie De Somer (Obsmapp) en Marc Detollenaere.

Bespreking

D'Heye

Net buiten het hok vinden we Venkel in een wegwijk, iets voorbij de bloei en naar anijs geurend, maar de zaadjes zijn niet gegroefd zoals bij Anijs. Het stuk van het natuurgebied beslaat ongeveer een kwart van het hok, het is begraasd door paarden en koeien en begroeid met schraalgraslandsoorten, struwelen en waterplanten. De laatste van ons doet de poort dicht en er kan niemand meer binnen. Wat terstond opvalt zijn de grote massa's Watercrassula in de depressies. Er liggen ook enkele bunkertjes. Het lenteaspect met Tasjeskruid (info paneel) is natuurlijk voorbij, maar het is onwaarschijnlijk dat men in deze periode al een goede inventaris heeft gemaakt. De lijst groeit snel aan, met de (normale) nitrofiële soorten van tred-vegetaties en trapgaten. Naast de bloeiende parasieten Grote ratelaar en Rode (late) ogen-troost zien we o.a. Klein Timoteegrass, Geel walstro, veel Akkerhoornbloem en nabloei van Gele morgenster. Zoals het moet in een wei, zijn de planten afgebeten en misvormd. We breken onze kop op een onbekende plant, die waarschijnlijk iets doodgewoons is, maar misvormd door gallen. We documenteren ook zaailingen van Tuinbingelkruid, Rozen van de *canina*- en de *rubiginosa*-groep, en in het schraler deel rozetten van Knolboterbloem, bloeiend Fraai duizendguldenkruid en relict van Vroege haver.

We prospecteren de poelen, waar in de trapgaten naast o.a. Borstelbies, Watercrassula en Water-ranonkel ook Rode waterereprijs, en miniatuurtjes van Knopig moerasscherm staan. In het water vinden we een fijn fonteinkruid (Herb. mat.), Drijvend fonteinkruid en Zittende zannichellia. Daarna volgen we de omtrek van het gebied, terwijl de motregen zoals voorspeld ophoudt en overgaat in hevige stortvlagen met af en toe een streepje zon. Eerst noteren we in de meer zandige stukken o.a. Zandblauwtje in bloei, veel Vroege haver, Gewone veldbies, Vergeten wikke, Onderaardse klaver (zaailingen die zich klaar maken voor een winterrozet), Tandjesgras en later het (bekende) plekje met Struikheide. De paraplu's moeten nu de rukwinden trotseren en meerdere floristen tegelijk beschutten. Een onmogelijke zaak; Obsmapp lukt me niet meer in de regen (door water geblokkeerd) en we moeten ons vanaf nu op Nathalie beroepen. We vermelden nog Boksdooorn en Boskruiskruid in bloei en na een uur noodweer vluchten we uit het terrein. We kunnen onze laarzen uitgieten... en de verdrinken streeplijst met 200 soorten afsluiten.

Bloeidetail van Hongaarse raket, met afstaande kelk

Urbain district

Van aan het Krugerhof vertrekken we (vanaf nul) langs de Nieuwdorpstraat, waar we aan de auto's droge kleren aantrekken. De regen neemt af, terwijl we foto's nemen van Lavendel, Frans hertshooi, Echte lavendel, Venkel, Stippelklaverzuring en Bergbasterdwederik op de straat. Alles komt op een nieuwe, droge lijst. Er liggen enkele braaklandjes waar we een hele reeks vocht gebonden soorten noteren, zoals, Knopig moerasscherm, Borstelbies en Gevleugeld hertshooi. We zien er zelfs een Kleine watersalamander. Aan een afsluiting bloeit Absintalsem, verder in de straat vinden we nog Zwarte mosterd, Altheaboompje, Albanese wolfsmelk (*Euphorbia characias*) en Duivelswandelstok.

Langs de Molenstraat gaan we naar de Heieweg, de rand van het reservaat volgend. In de bermen vinden we vrijwel dezelfde soorten als in het natuurgebied, zoals Klein vogelpootje, Late ogentroost, Onderaardse klaver, Geel walstro... maar ook duintoppers als Grote centaurie, Hoge dravik, Blauw schapengras, de beroemde bastaard Geelwit walstro, Wit vetkruid en Blauwe lis. We kiekten er o.a. het fraaie spannetje Kortzuiger. Nathalie vindt er nog Zeekweek, met de eenzijdige stijve haartjes op de bladschede.

Op terugweg langs de Batterijstraat ontdekt Johan in een veldje een *Conyza* die hij nog nooit gezien heeft: Gevlamde fijnstraal! Deze soort wordt geacht alleen in grote steden gevonden te worden, zeg dus nooit: dit kan niet. We zoeken de omgeving hier helemaal af, maar meer dan vier exemplaren vinden we niet. Alle stadia zijn aanwezig: knop, bloei en vrucht. In een plantsoentje met gazon groeit ook Knopig doornzaad.

Braaklandje Molenstraat

Ondanks het gevorderde uur blijven we verder zoeken, want op een kaveltje waar gebouwd zal worden, doen we de ene vreemde ontdekking na de andere. We vermelden hier Stijf ijzerhard, Grijs mosterd, Sering, Kardoer (*Cynara cardunculus*), Straatwolfsmelk (gewoon in het zand), Kleine zandkool, Hongaarse raket, Zwarte toorts en Nachtschone. Op het succes van deze excursie moeten we nog even een dronk doen, waarbij de ontdekte zaken in kleine vergadering worden besproken.

Besluit

In totaal hebben we vandaag in 490 waarnemingen 334 soorten gezien, dus 140 soorten extra buiten het natuurgebied. Het mag wel duidelijk zijn dat we in de voormiddag een deel minder aandachtig hebben kunnen monitoren, dus kan het geen kwaad het laatste deel nog eens intensiever te bekijken als de zon er schijnt.

Uit determinatie achteraf bleek het fijn fonteinkruidje Tenger fonteinkruid te zijn, o.a. vanwege het steunblaadje dat over een aanzienlijke lengte onderaan (vaak tot halverwege) vergroeid is, zo bevestigt Pierre. Onderaardse klaver schijnt het bijzonder goed te doen de afgelopen jaren. We hebben haar zeker op vijf plekken gezien.

Verder onderzoek van de Atlantische heide in Vloethemveld. zaterdag 24 augustus

Vooraf

Deze morgen zijn we weer met Henk als gids en streper op Vloethemveld, deels grondgebied Zedelgem, deels Jabbeke. We zullen het deel in kwartier c1-47-22 vandaag zoveel mogelijk prospecteren op de actuele flora. In ons gezelschap bevindt zich o.a. Karst Meijer die zich voor een toelichting van de bramensoorten uitgenodigd zag door Henk Coudenys, net samen met onze excursie. Verder zijn er Karin Thiers (foto's), Johan Devos, Johan Peelman, Peter Tolleneer, Annick Ludwig, Nathalie De Somer, Erwin Derous, Jan Vanhoutte, Pierre Van Vooren, Erik Molenaar (Obsmapp, verslag) en Bart Mortier. Zoals we vorig jaar al zagen bestaat het voormalige militaire gebied grotendeels uit zure heischrale graslanden en historische blusputten, gescheiden door bosstroken en kleine wegen. Naast de natuurfunctie heeft het ook een erfgoedwaarde. Het is afgesloten voor het publiek en na ons gaat de poort elektronisch op slot.

Floristen in de heide

Bespreking

Voormiddag

Na een korte kennismaking met de stokpaardjes van Karst, vooral apomictische Paardenbloemen, Havikskruiden en Bramen, trekken we naar het hok, dat we in de zuidoostpunt bereiken. Al na enkele meters staan we tussen de bloeiende Rode dophei en Struikhei en doen we de eerste ontdekking van Dwergglas. Veelal verdorde plantjes, breed als een parasolletje, maar soms nog in bloei. Hier staat voorlopig alleen Kleine zonnedauw, vergezeld van Geelgroene zegge en verdorrende Borstelbies. De natte heide is kurkdroog gebrand in de zon en veel meer dan miniaturen zijn er op de plagplaatsen niet

te zien. Anders gesteld is het met Fraai duizendguldenkruid, Rode dophei, Stijve ogentroost en Tandjesgras.

Tegen de late morgen vinden we nog heidesoorten, zoals Tweenervige zegge, Echte guldenroede, Liggende vleugeltjesbloem, Blauwe knoop, Koningsvaren en Pilzegge. We bekijken ook enkele grotere plassen, met een trilvenige oeverstrook. We vermelden hier Drijvend fonteinkruid, Vlottende bies en Pilvaren. Gewone waternavel rijpt in vrucht en hier bloeit Ronde zonnedaau. Er staan Wasplaten met fraaie kleuren in de oeverzone. In de droge hitte is geen beschutting te vinden en 's middags vertrekken we opgelucht naar het Bikerscafé voor een maaltijd in de schaduw. We horen van Karst en Peter dat er in het hok nog niet meer dan drie bramensoorten zijn ontdekt.

Moerashertshooi in bloei

Namiddag

Er wordt besloten niet in het noordelijke stuk landbouwgebied te gaan strepen, maar de heide verder af te zoeken. Half twee zijn we terug om de centrale weg te volgen tot aan de bosrand. We hebben geluk, want we vinden in het dwergbiezenverbond eindelijk Draadgentiaan, vergezeld van mooie plekken Grondster, Dwergglas, Ronde zonnedaau, Liggend hertshooi en iets verder duidelijk Hondsviooltje. Onder Brem zien we een relict van Grote bremraap.

Welriekende agrimonie is over heel het terrein te vinden. Het is verworpen tot een thermofiele siersoort, die vooral inheems is in de kalkstreek. Ze staat in de bosrand en langs het centrale pad. Daar vinden we echter ook allerlei biotoopvreemde soorten. Het gaat om machinofyten, die met beheermateriaal uit omliggende (kalkrijke duingebieden) als zaad of fragment meeliften in de grijpers en bandprofielen. Ze zwerven van het ene natuurgebied naar het andere: zo kennen we Heidekartelblad en Grote ratelaar, maar Dubbelkelk, Stalkruid, Waterpunge en Moeraswespenorchis hebben nooit in deze heide gestaan! Aan de bosrand noteren we o.a. twee bramen die we met zekerheid herkennen: Vroege roggebraam en Knieviltbraam. Nu keren we terug, onderwijl de lijst aanvullend en de hoge ozonspiegels trotserend. We vermelden tussen de weg en de noordelijke plas Mannetjesereprijs, Waterpostelein, nog Pilvaren, Teer vederkruid, Duizendknoopfonteinkruid en Kruipbrem. Hier staan werkelijk indrukwekkende plekken Moeraswolfsklauw.

Nu kruipen we van de ene schaduwplek in de andere en waar de vegetatie nog fris lijkt blijkt nog allerlei te bloeien: Klein glidkruid, Dwergbloem (piepklein!), Moerashertshooi, Muizenoor, Tijmereprijs, Grondster, Dwergglas en Kruipganzerik. Langs de bosweg zakken we vermoeid af naar de poort, terwijl wetenschappelijke namen van de zoomflora weergalmen door het bos. Als bij afspraak komen we Peter en Karst tegen die de namiddag *bramend* hebben doorgebracht. Ze vermelden bijkomend Dijkviltbraam,

Bolle haarbraam en Geplooid stokbraam. Ingesneden humusbraam staat enkel in het hok van vorig jaar.

Besluit

Tweehonderd soorten bij de actuele opname is bijzonder fijn. Vreemd genoeg kregen sommige soorten niet eens een blauw vinkje (niet herkend als reeds gevonden), zoals Koningsvaren en Tweenervige zegge.

Johan deelde nog mee dat hij *Rumex crispus* var. *unicallosus* gesleuteld had: de drie vruchtkleppen met 1 grote en twee kleine knobbels.

In de zilte polders van Kieldrecht

zaterdag 7 september

Vooraf

René Maes heeft het FON uitgenodigd om een inventaris te maken van de 'Putten West', een compensatiegebied in voormalig landbouwgebied. Bij de herinrichting worden steevast plassen gegraven en de bovenlaag deels afgevoerd. Dat we nu pas kunnen langskomen ligt aan de ontoegankelijkheid tijdens het broedseizoen. We zijn afgesproken op een kruispunt van twee landwegen, met zicht op de koeltorens van de kerncentrale en de uitgestrekte gebieden waar het wemelt van de vogels. Het onderzoeksgebied wordt in twee gedeeld door een kaarsrechte weg die naar Kieldrecht leidt. Het gezelschap bestaat vandaag uit dertien floristen. Dat zijn, onze gids René Maes (Obsmapp) en zijn zoon Koen, Tim Vochten, Karin Thiers (foto's), Annick Ludwig, Nathalie De Somer, Pierre Van Vooren, Erik Molenaar (Obsmapp, verslag), Marc Detollenaere, Dré Peeters, André De Jonghe, Alain Pieters en Nico Wysmantel. René is van plan alles via de gps in te voeren maar in de voormiddag gaat er toch nog een streeplijst mee die Nico bijhoudt. Het gebied ligt in drie km-hokken en René is van plan dit stelselmatig te onderzoeken, doch enkel binnen het reservaat. Aanvankelijk is het nog zonnig, maar later ligt het gebied onder een dramatisch wisselend wolkenspel.

Natte floristen

Bespreking

Noordelijk deel

Het is wel even slikken als we zien dat alles zowat daags te voren is afgemaaid. Na even stappen zijn we in b4-53-13 en mag er naar René geroepen worden. Iedereen speurt druk in het verse maaisel. Lage

soorten zoals Smalle rolklaver, Klein streepzaad, Late ogentroost Fraai en Gewoon duizendguldenkruid zijn gespaard. In het Kamgrasland vallen dominanties op van Heelblaadjes, Rode en Witte klaver, Riet, Peen, Smalle weegbree, Rietzwenkgras en Jakobskruiden. Wat ons het meest boeit zijn de depressies die niet gemaaid zijn. De oude sloten zijn echter verruigd en er valt niet veel uit te leren.

Na een uur hebben we al een heel gamma van zouttolerante poldersoorten gezien, zoals Zilte zegge, Zomerbitterling, Zilte schijnspurrie, Goudknopje, Platte rus, Zilte greppelrus, Zulte, Heen, Stomp kweldergras. Op enkele plekken verschijnt een mooie combinatie van Kortarige zeekraal, Moeraszoutgras en Melkkruid.

In ons hok ligt ook een waterpartij met eilandje, waar we de oever afspeuren. Er zit in het troebele water wel Schedefonteinkruid, dat in vrucht is. Watercrassula is natuurlijk ook van de partij. We gaan tot aan de noordelijke dijk en keren langs de rand terug, waar we de stier passeren die men voor ons comfort in een apart wekje heeft geparkeerd. Graafbewegingen met de voorpoten zeggen genoeg. Ook de pionier begroeiingen aan de ingangspoorten leveren aparte soorten op, zoals Grove varkenskers. Na de eerste vlagen nemen we een middagpauze naar Fon-model, ook ten gerieve van de dames.

Zuidelijk deel

Na een uurtje zijn we terug, maar de lokale floristen zijn al begonnen aan het volgende km-hok, b5-53-31. Aan een poortje met Klein vlooienkruid gaan we binnen, nog steeds noordelijk van de Oud-Arenbergstraat. We vinden er o.a. een rozet van Gewone steenraket en Bloedzuring, (de siervorm met bloedrode nerven), Hjelmquist dwergmispel, Ierse klimop, Citroenmelisse. Na een ruig perceel met een massa herkenbare grassen en een slootje waar we enkel Klein kroos en Watercrassula in herkennen steken we straat over. We kijken uit over een grote plas en een gemaaide weide waarin paarden staan. Nu volgt een nieuwe reeks zilte pioniers, ditmaal met een groot aantal vlooienkruidjes, Waterpunge, (veel) Watercrassula, Rode waterereprijs, Moeraszoutgras, Slanke waterbies, Zilte zegge en Zulte. In de plas groeit andermaal Schedefonteinkruid.

Na de vondst van Kruiwilg (de kustvorm met zilveren bladonderzijde), zien we Bosaardbei in de perceelrand. We volgen nog een tweede plas, waar Oeverduizendknoop bloeit en vergezeld van de nieuwsgierige paarden steken we de maaivelden over. Na een laatste groet aan de onvermoeibare Ooievaar die een groot vogelkrenk tracht in te slikken sluiten we de tocht af, zonder het derde hok te hebben doorlopen.

Besluit

Zoals we al vermoedden hebben we niets echt nieuw kunnen ontdekken. De terreinen zijn immers al goed onderzocht. We vermelden toch de indrukwekkende toename van het exotische Klein vlooienkruid. René schrijft: "Meest opvallend was de talrijke aanwezigheid van Klein Vlooienkruid (in Vlaanderen slechts 5 vindplaatsen tussen 1939 en 1971 en 14 vindplaatsen tussen 1972 en 2004)". Er zijn een aantal erfplanten aanwezig die duidelijk verwijzen naar de daar afgebroken boerderij. Bij afspraak gebruik ik de gegevens van René om een totaalijst te maken van de dag en een opdeling van drie lijsten. Onder de tal van zeldzame soorten vermelden we ook de krulvariëteit van Groene treurwilg, die hier blijkbaar uitzaait zonder zijn gekrulde zinnen te verliezen.

Langs de Rupelboorden van Boom naar Hellegat

zaterdag 21 september

Vooraf

Vandaag neemt Nico het FON mee langs de Rupel door verschillende hokken om de flora op de dijk onder de actuele loop te nemen. Het is al zo'n 10 jaar geleden dat we langs de Rupel de gekende groeiplaats van Dodemansvingers herontdekten, maar vandaag staat het echte schor niet op het programma. Het Steencycken is onze afspraakplaats, midden in een landschap van gedempte kleiputten en moderne half verrezen woonwijken nabij het centrum van Boom. In de voormiddag

bezoeken we d4-16-13, nadien gaan we westwaarts richting Hellegat. In ons gezelschap bevinden zich Karin Thiers (foto's), Annick Ludwig, Miel Wagemans (foto's), Pierre Van Vooren, Erik Molenaar (Obsmapp, verslag), Bart Mortier, Dré Peeters, André De Jonghe, Alain Pieters Johan Peelman en Nico Wysmantel (streeplijst). Aanvankelijk is het nog erg fris, maar later klimmen de temperaturen naar een peil dat niet bij het aanbreken van de herfst hoort.

Bespreking

't Steencaycken

In de kille morgen stijgt een Boomvalk voor ons op. Aan cafe 't Steencaycken kunnen we de dijk opgaan. Aanvankelijk wordt aan een lijst van enkel de Rupelboorden gedacht, dus we schrijven dan pas iets op. Op een muurtje vinden we Berijpt beemdgras, met de gewimperde bladschede aan het tongetje. Een ander muurtje is begroeid met Brede eikvaren. We gaan oostwaarts langs de dijkfietswielweg met een blik op het hoogwater. De begroeiing bestaat overwegend uit een ruigte met veel wilgenhakhout; de bermen zijn recent bruut gemaaid en veel is reeds verdord. De dijkversteving bestaat uit verse steenblokken, her en der met pek aangestroken, met hierop pioniers en forse braamstruwelen. We vermelden Gewone vogelkers, (met zeer harde leerachtige bladeren!), Muurbloemmosterd (nog deels in bloei), Gele zeepboom (ludiek in lampionachtige vrucht), Canadese kornoelje in bes en lijken van Moerasmelkdistel.

Bloeidetail van Groot warkruid

Meer oostwaarts zien we Rimpelige cotoneaster in vrucht, dekens met Groot warkruid nog in bloei, Egelantier (gedetermineerd met o.a. de breedte van het stijlkanaal in de bottel), de oeverneofyt Kaukasische vleugelnoot en Duitse dot. Er volgen nog plekken met Groot warkruid! Onder de Vetkruiden vermelden we Muurpeper, Roze en Wit vetkruid. De oever biedt ook groeikansen voor de klassieke riviervolgers, zoals Geoord helmkruid, Amandelwilg x Katwilg, Stijf barbarakruid, Waterzuring en Kluwenzuring, de nog bloeiende Grote kattenstaart en Vlasbekje, voorts Okkernoot, Kompasla, Zomprus, IJle zegge, Gele lis, de niet weg te denken Reuzenbalsemien, de sluiergemeenschappen van Hop en Haagwinde en lager tegen het slik Spiesmelde en Zulte. Grote en Kleine zandkool staan broederlijk in het puin.

Blijkbaar zitten we snel buiten hok, want daar lokaliseren we Groot moerasscherm, alweer Kaukasische vleugelnoot, Grijs mosterd, de puinbewonende ondersoort van Hangende zegge (*Carex pendula* subsp. *agastachys*) en Groot warkruid, Gewone palmlelie (reeds prachtig in knop, en Bonte wikke s.s. in bloei. Op de terugkeer – we zijn dan nog steeds aan Terhagen in d4-16-14 – zien we op een

industrieperceel nog enkele speciale soorten op zandhopen. Dat zijn o.a. Nachtschone en Draadgiest in bloei. Opmerkelijke vondst is ook Ruige fijnstraal, vergezeld van o.a. Slangenkruid, Zomerfijnstraal, Brem en Schermhavikskruid. Door een bosje met Bont kroonkruid, Heggendoornzaad, Rode kamperfoelie en Knieviltbraam belanden we weer in de straten waar we terug in ons hok zitten en strepen er o.a. Kruipganzerik in bloei (met fertiel zaad, dus geen bastaard), Klein glaskruid, Beklierde nachtschade, Kleine leeuwenbek, nog eens Ruige fijnstraal, Anna Paulownaboom, Rode ganzenvoet, Ronde ooievaarsbek, Watermuur en Oosterse wingerd.

Noeveren

Na een deugdlozende middagpauze in de Koophandel gaan we in Noeveren de dijk op. Het is er al meteen raak als we aan een steiger een rare Es zien. Het heeft iets weg van Pluimes, maar de knoppen zijn bruin en de doffe blaadjes zijn ook kortgesteeld. Het is Pennsylvaanse es: de gehele onderkant van de bladeren licht behaard (met witte haren geen bruine zoals bij *F.ornus*). We vermelden ook Oosterse kornoelje, Zwarte walnoot, Frans hertshooi, Grote engelwortel en Akkermunt, waarvan Nico iets inzamelt.

Er is een plek waar we veilig omlaag kunnen tot aan het slik. Johan is de enige met laarzen, dus... We vinden er een Bies, te laag om Ruwe bies te zijn, met een zwak driehoekige stengel en een klein aantal oude, quasi loze vruchtjes. Ruwe bies x Driekantige bies, intussen omgedoopt in de Keukenbies, heeft langs de Schelde een aantal bekende vindplaatsen. We zitten 4 km van de monding, dus het brakke milieu is identiek. Er staat zelfs nog wat Melkkruid en Heen bij! Voorts noteren we Herfstaster, Bastaardhemelsleutel, Grauwe abeel en alweer een Kaukasische vleugelhoot. Tot slot zien we de echte Zachte wikke, nog in bloei, met nog twee exoten: Gewone robinia en Vederesdoorn.

Hellegat

Aan de gloriëtte komen we in een nieuw hok, maar de dijk heeft niet veel meer te bieden dan een eindeloze muur van Japanse duizendknoop. We gaan even door de woonwijk waar we onder meer Middelste ganzerik, Klein kaasjeskruid, Klein glaskruid en Kleverige nachtschade in bloei zien. Na even tellen komen we aan zeker 4 exemplaren! Op de dijk vermelden we nog Grijs mosterd en Moerasmelkdistel, dat zelfs nog enkele bloempjes uitsteekt naar de insecten langs het water.

We keren terug door het Hellegat, waar we Franse amarant (geen scheuring op de vruchten), Straatliefdegras, Hazenpootje en een verwilderde Aardbei opmerken. Aan de kerk zien we door de verrekijker varens op de kerktoren groeien: Tongvaren, voorts Bezemkruid in bloei, Muurvaren en Mannetjesvaren. We zijn terug in ons vorige hok als we nog Klein glaskruid, Plat beemdgras en Hartbladige els kunnen toevoegen.

Besluit

Een fraaie en door de hitte een vermoeiende dag, waarop we toch een hele reeks bijzondere soorten konden opmerken langs het water, waarvan vele zelfs zeer zeldzame taxa. Het is een ongewone gang van zaken om met drie, ja zelfs vier hokken op één dag te worden geconfronteerd. Dat is leuk voor de kartering, maar we hebben geen enkel hok grondig doorlopen. Het zijn allemaal losse waarnemingen geworden die we bijeenbrengen in onze daglijst. Dat is makkelijker voor de lezer. Er werden zoals steeds herbariumexemplaren meegenomen en thuis nader onderzocht. Het gaat om Brede eikvaren, Akkermunt+ hybride, Pennsylvaanse es en Rood zwenkgras ss. . De commentaren zijn opgenomen bij de geposte soorten.

Vooraf

Op initiatief van Henk komt onze groep de stadswijk in de sector Rabot bekijken. Ons hok is d3-12-34 en wordt mooi in twee gesneden door het Kanaal Gent – Oostende. Aan weerszijden liggen stadsbuurten met een eigen karakter, lekker rommelig met veel kleine kassestraatjes. We komen bijeen aan de Bargiebrug. Onze groep bestaat uit 13 deelnemers, te weten Henk Coudenys (gids), Karin Thiers (foto's), Annick Ludwig, Miel Wagemans (foto's), Jan Baeteman, Erik Molenaar (Obsmapp, verslag), Bart Mortier, Johan Devos, Nathalie De Somer, Johan Peelman, Geert Ranson, Willy Desmettre en Nico Wysmantel (streeplijst). Het is grijs en koud, maar regen wordt ons bespaard. Zoals steeds worden enkel de soorten genoteerd die zich op eigen houtje vestigen.

Bespreking

Zuidkaai

Voor we aankomen zijn we al Echte lavendel, Kransmuur en Muurfijnstraal gepasseerd. Eerst prospecteren we de kade vanop een gevaarlijke fietssnelweg. Op de muren langs het water vinden we een heel gamma van oeverplanten, zoals Blauw glidkruid, Waterzuring, Pluimzegge, Grote engelwortel, Es en Riet. Futen, Koeten en Waterhoenen laten ons luid weten wat ze er over denken. Vanuit de groenvoorzieningen op de kade is o.a. een fors Vedergras ontsnapt. Filip Verloove heeft er op die plek al een naam opgeplakt: *Achnatherum calamagrostis* (= *Stipa calamagrostis*), een pol met een forse stengel draagt een pluim die wat aan Duinriet doet denken. Na een uitgebreide fotosessie volgen we de Zuidkaai noordwaarts.

Op de muren vermelden we ook Klein glaskruid en Muurvaren evenals het siergras *Carex agastachys*, de Hangende zegge cv., waarvan iedereen intussen moet aannemen dat er niet veel verschil te zien is met *Carex pendula*, buiten haar vreemde gewoonte om zowel op nat als op kurkdroog substraat te verschijnen. Een wit tongetje en een gladde vrouwelijke aar steeltjes horen bij de nominaat, maar zelfs in bronbossen kom je de andere vorm tegen, zo beweren kwatongen. We zien nog Eetappel, Geel duizendblad, Frans hertshooi, Althea-boompje, Watermeloen en Veldsalie, maar ook andere populaire zaaisoorten zoals Avondkoekoeksbloem. Berijpt beemdgras is opnieuw van de partij, waarop iedereen verwoed de wimpertjes op de bladschede tracht te fotograferen.

Sint-Jan Baptist

We gaan nog een uurtje door de straatjes die uitgeven op de Bevrijdingslaan. Hier noteren we nog een hele reeks wilde en urbane planten, sommige met een vraagteken erachter. Na het klassieke Kruipklokje vinden we in een steeg Valse voszegge (dus geen sieraart zoals aanvankelijk gedacht), Zuidelijke brandnetel, die onrijp bijzonder goed op Kleine brandnetel lijkt (wordt ingezameld voor uitgroei tot rijpheid), een Monnikskap spec. zaailing, de populaire Vlakbladige kruisdistel en bijna aan de kerk Juffertje-in-het-groen, Kleine bergsteentijm (met meerdere exemplaren op de stoep in bloei), Slaapmutsje en Dadel, een tweejarige scheut. We zien ook Oosterse wingerd en Stippelklaverzuring verwilderen, en belanden dan verkleumd eindelijk in een café, waar we onze boterhammen mogen opeten. Nog voor we de Bargiebrug terug oversteken, treffen we Tomaat en heel wat Kransgras in bloei.

Waldamkaai

Er is in het kanaal een soort drijvend plantentapijt aangelegd, maar op de weg erheen houden we halt bij een rioolkolkje met een varen. Na een groepsdiscussie belanden we gezamenlijk bij het eerste gedacht: Blaasvaren. De afgeronde deelblaadjes en de zwarte stengelaanzet zijn doorslaggevend, want sporendoosjes zijn er nog niet. Op de vlottende zeggenmatten zien we o.a. Dotterbloem in bloei, Moerasmelkdistel, Grote engelwortel en Oeverzegge.

Elisabethbegijnhof

Het hof bestaat uit smalle begroeide kassestraatjes waar we veel mooie stadsflora zien. We noemen Maarts viooltje, Muurfijnstraal, Mansbloed, Vuurdoorn en bovenal Linze, waarvan we (door de aanwezigheid van twee bloempjes) eerst dachten dat het Vierzaadwikke was. Als de peul twee dikke platte zaden bevat, klopt er iets niet meer. In de kasseivoegen groeit ook Slaapkamergeluk en Vreemde ereprijs. Voor we terugkeren naar de Begijnhofkerk noteren we o.a. nog enkele thermofiele soorten, zoals Japanse anemoon, Bieslook, Venkel en Kafferkoren. Aan de kerk groeien een paar andere soorten die de moeite zijn: Gele helmbloem, Steenbreekvaren, Kaal breukkruid, Duivelswandelstok (de klassieke uitlopers) en Tengere rus.

Bladdetail van Blaasvaren

Rabot

Op weg naar het torentje in de noordpunt van het hok groeien o.a. nog Kransgras, verder Dalmatiëklokje en Anna Paulownaboom. We vinden er ook Hemelboom en Plataan juvenielen, misschien net buiten hok. Op weg naar de Broeders De Smetstraat vinden we tegen de gevel van een flatgebouw nog enkele speciaaltjes, zoals Grijsz mosterd, Driebloemige nachtschade en een Spiesmelde met sterk getande bladeren, waar we niet helemaal aan uit raakten, mogelijk een gewas. De stank die er hangt doet ons echter snel verder lopen, nu de zon trouwens even doorbreekt. Aan een troosteloos flatgebouwen complex met een speeltuin kunnen we de lijst nog wat aanvullen, met o.a. Goudsbloem, Valse christusdoorn en een populatie Eikvaren spec. (type Brede eikvaren), die we afzoeken onderzoeken op sporendragende blaadjes en hiervoor ook inzamelen. Er is ook een volkstuintencomplex, omgeven door triestige prairie-aanplanten. We vinden er escapes van *Phlomis russeliana* op het voetpad, alsook Oost-Indische kers en Brandpastinaak. Tenslotte staat Gevlamde fijnstraal op het trottoir in bloei, enigszins vertrapt door roepende jongeren en zowat omgeven van afval en lege patronen van lachgas.

Elyzeese Velden

We keren terug naar het startpunt langs het kanaal, met een mooi zicht op de vondsten die we er 's morgens noteerden. Er komt nog heel wat bij, zoals Grote kaardebol, Grote teunisbloem, Zeekweek, Knolboterbloem en Pepermunt, al is niet iedereen hiervan getuige want onze groep valt uiteen in een

lange sliert. Als we al afscheid hebben genomen kunnen we trouwens nog een fraaie vondst aan onze lijst toevoegen: *Dysphania anthelmintica*, met een 30-tal exemplaren. Dat is de soort die vroeger doorging voor Welriekende ganzenvoet, maar het blijkbaar nooit was. De lange slangachtige bloeiwijzen in de rijpe planten maken een goed macroscopisch onderscheid mogelijk.

Besluit

We sluiten het onderzoek af met een 260-tal soorten, waarvan er uiteraard vele zeldzaam zijn. De Eikvaren toonde onder microscoop slechts één hyaline cel ter hoogte van het steeltje van het sporendoesje. Het betrof dus toch Gewone eikvaren. Wat de Blaasvaren aangaat vernamen we dat in steden veelal een gekweekte vorm van Blaasvaren gevonden kan worden, met rondere blaadjes dan de 'in het wild voorkomende' soort. Uiteraard zijn we niet bij machte dit te bevestigen.

Monitoring van de Stadsflora in Gent

zaterdag 5 oktober 2019

Vooraf

Deze najaarsreprise van de voorjaarstocht in 2018 (zie Met FON naar de Vorsenzang in Gelrode.) leidt ons zowel door de rest van het hok d5-45-14 als door een deel van het Vorsdonkbos. Geert Andries neemt ons andermaal mee naar de streek waar hij van jongs af aan samen met Luc Vervoort jarenlang de omgeving doorkruiste. Ditmaal is zijn gezelschap wat bejaarder, bestaande uit Erik Molenaar (Obsmapp, foto's, verslag), Pierre Van Vooren, Walter Van Spaendonk, Nathalie De Somer, Johan Peelman, André De Jonghe, Dré Peeters, Luc Vervoort en Nico Wysmantel (streeplijst). In de voormiddag regent het nog eens flink, maar later komt de zon er door en blijft het droog.

Bespreking

Op de Eikelberg

In de voormiddag bevinden we ons de tussen het spoor en de Leuvense Steenweg, want ook buiten het natuurgebied is veel te registreren. Aan het stationnetje staat Herfstalsem mooi in bloei, vergezeld van Herfstaster, uitgebloeide Gele kamille en dito Galega. De eerste honderd soorten noteren we hier en vooraan in de Wipstraat. We zien er in de berm en o.a. Spaanse aak, Beuk, Zoete kers, Prikneus in bloei, rozetjes van Vroegeling en Boerenjasmijn.

Tussen de Wipstraat en de Leuvense Steenweg ligt een sterk hellend heidegebiedje, kaal gegraasd door schapen, met een overvloed aan paddenstoelen, waaraan bijzonder veel aandacht wordt besteed. Eén onzer glijdt zelfs uit op een grote plek plasmodiale slijmzwammen. Met goede wil worden nog heel wat heidesoorten herkend, zoals Fijn schapengras, Biezenknoppen, Rapunzelklokje, Zandstruisgras, Pilzegge, Tandjesgras en Fraai hertshooi. Ook Stekelbrem en Echte guldenroede worden teruggevonden. Onder in de berm van de Steenweg groeit echter Bonte gele dovenetel!

We steken de Leuvense Steenweg over en volgen deze langs de steile rotsige flank. Er worden nog zeer veel soorten herkend, o.m. Bochtige smele, Kleine bevernel (zelfs nog in bloei), Akkerhoornbloem en diens bastaard met Viltige hoornbloem, Grasklokje, Plat beemdgras en Kraailook (fris en jong uitkomend), Knolboterbloem, Groot streepzaad, Gevlekte rupsklaver, Blauwe bosbes, Blauwe knoop en Vroege roggebraam. In het terugkeren zien we nog enkele agressieve exoten zoals Valse wingerd.

Dan slaan we op het einde van de Wipstraat in en dalen langs een hol weggetje door exotenrijk bos met IJle zegge, Blauwe bosbes en Groot heksenkruid omlaag. Beneden ligt een Berkenbroek, met typische soorten, zoals Smalle stekelvaren, Koningsvaren, Holpijp en Elzenzegge. We komen uit op een moerassige open plek met de klassiekers van kommer en kwel: Moerasstruisgras, Wateraardbei, Waterdrieblad, Snavelzegge, Gewone waternavel, Zompzegge, Bosbies, Pluim- en Sterzegge. Moerasbasterdwederik en Ruw walstro staan nog in bloei. Dit terrein was vroeger in beheer als moerassig

hooiland, maar wordt nu niet meer gemaaid om de mosflora extra kansen te bieden. We keren (alweer na énen !) langs de Wipstraat terug naar het stationnetje.

Florist in het trilveen

Vorsdonkbos

Na een middagmaal in een Aarschots café staan we weer in de laarzen voor de rest van de dag. Het zal andermaal onmogelijk zijn de noordzijde van het gebied te bereiken. We vertrekken langs de Vorsdonker het veld in, na enkele fraaie verschijningen van Bleek cypergras in het tunneltje en Mariadistel in een maisveld te hebben gekiekt. In een akkerland vinden we o.a. Kransnaalbaar, Wilde bertram, Witte krodde, Phacelia, Wilde sorgo (adventief met dit soort ingezaaide akkers), Paarse doornappel, Moerasbeemdgras en Ingesneden dovenetel.

Hierachter passeren we een ruig hooilandje met de onlangs geschoonde Visdonkerbeek. Alles is er net afgemaaid! Er groeit in de beek nog Kikkerbeet, Drijvend fonteinkruid, Pilvaren, Vlottende bies, Smalle waterpest, Waterviolier en zelfs Waterlelie! We vermelden hier Adelaarsvaren waarvan we de sporendosjes onrijp kunnen waarnemen in de omgerolde bladrand. In het perceel ten noorden van de beek noteren we soorten als Geelgroene zegge (nog zichtbaar in vrucht), Pilvaren, Zompvergeet-mijnietje, Smalle waterpest, Waterviolier, Akkermunt en Watertorkruid.

In een recent gegraven vijvertje op de plaats waar vroeger een boswachterswoning stond groeien Waterpostelein, Liggend hertshooi, Waterlepeltje, Kruipganzerik en Moerasrolklaver. Bovendien zijn sommige open plekken begroeid met Straatliefdegras! Welkom in het natuurgebied ...net zoals vroeger het eerste Bezemkruid, Hoge fijnstraal en Duits viltkruid. We doorkruisen nog een zompig terrein, vergeefs op zoek naar Moerasstreepzaad. Maar vinden er (in bloei!) Dotterbloem, Zeegroene muur, Blauwe knoop, en vegetatief Blauwe zegge.

We komen terug op de veldweg die naar het spoor leidt. In een pas geschoonde Bomkrater dagzoomt het afval dat hier is gebruikt om het pad te herstellen: antiek glaswerk. We merken rozetten van Moeraskartelblad op. Op het trilveen er achter noteren we nog Grote boterbloem, reeds vergelende Moeraswederik, Zeegroene muur en Ronde zegge. Geert gaat de andere zijde nog op waar een grote Koningsvaren zijn machtige bladeren uitstrekt en komt terug met Duizendknoopfonteinkruid. Langs het pad met Grauwe abeel, Appelbes en Theeboompje komen we terug op Turfputten uit. In de greppel langs de spoorweg en in de bermen kunnen nog Aardaker, Scharnierbloem, twee vindplaatsen van Herfstalsem, Zegekruid en Zeepkruid worden toegevoegd aan de lijst.

Besluit

In onze lijst met 17 dubbele vindplaatsen tellen we 346 taxa, terwijl we nauwelijks de helft van het hok hebben bezocht! Viltige hoornbloem x Akkerhoornbloem is hier de enige nieuwe soort die er uitspringt, hoewel ik vernam dat ze er vorig jaar door onze groep was gezien. Een 25-tal taxa staan vermeld als Zeldzaam/Zeer zeldzaam, waaronder enkele nieuwe exoten zoals Scharnierbloem en het invasieve Bleek cypergras. Vooral deze laatste kan een serieuze bedreiging worden voor de kwetsbare moerassgemeenschappen in het reservaat.

Plantenwerkgroep Gent

Donderdag 22 augustus Zeilschipstraat Wondelgem, hok D3-12-23

Herman Van de Wynkele

De laatste tocht van de PWG vond dit jaar plaats op een mooie zomeravond met 17 deelnemers vlakbij de Zeilschipstraat in Wondelgem. Een groot gedeelte van de tocht ging door een industriële verkaveling. Nog niet alle terreinen zijn bebouwd, dus nog ideaal om er eens te passeren met de Plantenwerkgroep. Typische soorten als de Canadese Fijnstraal en de intussen ook al vrij algemene Hoge Fijnstraal werden gestreept. Ook Koningskaars en verschillende soorten meldes, om nog enkele soorten te vermelden. Naast de verkaveling lag ook een vijver waar Blauw Glidkruid een mooie vondst was. Helaas vonden we er ook de Waterteunisbloem, een exoot. Op het einde van de tocht konden we Witte en Citroengele Honingklaver strepen. Over deze laatste was wel enige twijfel, maar het bleek dan toch geen Goudgele Honingklaver te zijn. Uiteindelijk werd het einde van het streepjaar gezellig afgesloten op een terrasje.

Nationale werkgroep botanie

Programma NWB 2020

Planteninventarisaties waarbij ook het gebruik van verschillende plantenboeken aan bod komt.
Meebrengen: laarzen, loep, flora's, lunchpakket met drank.

Zaterdag 11 april Plantenstudiedag in de Maasvallei te Marche-les-Dames kmhok G5.28.33

Gids: Luc Allemeersch, tel. 02/361.60.54.

Afspraak: 9u30 aan **het station van Marche-les-Dames (rue Roi Chevalier 1)**. Einde om 17u.

Vroege voorjaarsflora van het bos op leem en kalk,

Zaterdag 25 april NWB-PWG Allium excursie: Plantenstudiedag in de Molenbeekvallei te Erpe-Mere kmhok E3.16.24,

Gids: Paul Van den Bremt, GSM 0474.90.02.49.

Afspraak: 9u30 **Gotegemmolen (Landries 1 te Erpe-Mere)**. Einde om 17u.

Lenteflora in de Molenbeekvallei.

Zaterdag 9 mei Plantenstudiedag in het Hageland te Nieuwrode (Holsbeek) zwart hok D5.46.34

Gids: Luc Vervoort, GSM 0490.57.79.94.

Afspraak: 9u30 **kerk van Nieuwrode (Dorp 5)**. Einde om 17u.

Snippers oud landschap met allicht nog oud-akkersoorten en schraallandrelicten op meestal Diestiaan-ijzerzandsteen.

Zaterdag 13 juni NWB: Plantenstudiedag in het natuurgebied Halsters Laag te Bergen-op-Zoom (NL)

Gids: Petra van der Wiel, tel.0031 165 533059. Belgische coördinator : René Maes, GSM 0494.17.85.86.

Afspraak: 9u30 parking van het gebied (Snelweg A4, afrit 26 Halsteren, rechtsaf richting Steenberg, bij kruising linksaf parallel aan snelweg, voorbij 2 panden aan de rechterhand zandpad rechts nemen (klein bord Staatsbosbeheer) tot einde weg, parking rechts). Einde om 17u.

Natuurgebied met oud ontgonnen veengebied dat omgevormd werd tot weiland en terug deels afgeplagd werd met zeer interessante flora.

Zaterdag 27 juni Plantenstudiedag te Damprémy (Charleroi) kmhok G4.47.33

Gids: Luc Allemeersch, tel. 02/361.60.54.

Afspraak: 9u30 station van Charleroi Ouest (Place de l'Ouest, Charleroi). Einde om 17u.

Spoorlijnen, industriegebied, terril en oude woonzones.

Zaterdag 11 juli Plantenstudiedag in het Koppelingsgebied te Desteldonk C3.53.22 en 21

Gids: Willy Desmettre, GSM 0496.02.03.15.

Afspraak: 9u30 **kerk van Desteldonk (Desteldonkdorp 2)**.

Zaterdag 1 augustus Plantenstudiedag rond het Fort van Brasschaat kmhokken B4.48.13 en 14

Gids : Luc Van Craen, GSM 0478.79.51.33.

Afspraak: 9u30 **Fort van Brasschaat (Sionkloosterlaan)**. Einde om 17u.

Fort, antitankgracht, bossen, grasland en droge heide.

Zaterdag 29 augustus Bulskampveld te Beernem kmhokken C2.53.13 en 14

Gidsen: Geert Ranson, GSM 0475.81.80.82 en Willy Herreman, GSM 0474.35.60.73.

Afspraak: 9u30 parking "Driekoningen" (Bulskampveld 12, Beernem – Bulskampveld best bereikbaar via Wellingsstraat (N368) te Beernem). Einde om 17u.

Natuurgebied Heideveld-Bornebeek.

Zaterdag 12 september In en rond de parkbegraafplaats Blauwe Toren te Brugge

Gids: Hedy Lecomte, GSM 0474.83.75.81.

Afspraak: 9u30 Parking B park (Blankenbergse Steenweg 420 (ter hoogte van Krefel winkel) te Brugge). Einde om 17u.

Inventarisatie in en rond het kerkhof.

Zaterdag 26 september Het kerkhof van Brussel te Evere kmhok E4.26.24

Gids: Luc Allemeersch, tel. 02/361.60.54.

Afspraak: 9u30 ingang van het kerkhof (Kerkhof van Brussellaan, 1140 Evere). Einde om 17u.

Kerkhof en woonzones van einde 20^e eeuw.

Zaterdag 10 oktober Dendermonde kmhok D4.21.34

Gids: Andre Van den Bergh, tel. 052/35.05.18; GSM: 0472.688.335.

Afspraak: 9u30 station van Dendermonde (Statieplein). Einde om 17u.

Stedelijk gebied, station en perrons, oude spoorwegen en Brusselse Poort met oude omwallingen, waarbij ook het gebruik van verschillende plantenboeken aan bod komt. Meebrengen: laarzen, loep, flora's, lunchpakket met drank. Aansluitend vergadering voor het opstellen van de kalender 2021.

Voorstellen kunnen ook vooraf telefonisch of schriftelijk doorgegeven worden aan Andre Van den Bergh, Vitsgaard 9, 1745 Opwijk, tel. 052/35.05.18, e-mail: andre.vandenbergh@skynet.be.

Plantenwerkgroep Vlaamse Ardennen plus

Meebrengen: Meebrengen: Flora, loep, laarzen of stevige stapschoenen

KRB: Kern Rondom Burreken

NWB: Nationale Werkgroep Botanie

ODU: Natuurpunt afdeling Oudenaarde-*plus*

PWG: Plantenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*

RO: Natuurpunt afdeling Ronse

VA: Natuurpunt afdeling Vlaamse Ardennen

VA-*plus*: Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*

ZV: Natuurpunt afdeling Zwalmvallei

TLES: Natuurpunt afdeling Tussen Leie en Schelde

Een 'grijs hok' is een vierkante km waarin tot nu toe minder dan 100 plantensoorten werden geregistreerd

Zaterdag 25 april KRB + PWG: Lentebloeiers in het natuurreservaat t' Burreken.

Afspraak: 10u Kerk Schorisse (Maarkedal), Zottegemstraat.

Plantenwandeling voor beginners.

Gids: Marie-Anne De Geest, 0474 56 05 04

Zondag 26 april RO + PWG: Planteninventarisatie Hotond, Ronse.

Afspraak: 10u Parking tegenover de Hotond molen, Hoek Zandstraat (N 425) – Riekestraat, Ronse

Gids: Heidi Demolder, 0476 40 34 52.

Zondag 3 mei OUD + PWG: Plantenstreeptocht in het Koppenbergbos te Oudenaarde

Afspraak: 10u parking Maria Van der Gheynstraat, Oudenaarde.

Inventarisatie hogere planten in het ifbl-uurhok E2 38 34.

Gids: Henk Coudenys, 09 386 97 11, coudenys.henk@belgacom.net

Zondag 24 mei VA+, PWG Planteninventarisatie (streeptocht) 'Grijs Hok' Maarkedal

Afspraak: 10u Sint-Britiuskerk, Etikhovestraat, 9680 Etikhove, Maarkedal

Inventarisatie hogere planten binnen ifbl-uurhok E2 38 43

Gids: Henk Coudenys, 09 386 97 11, coudenys.henk@belgacom.net

Zaterdag 6 juni OUD + PWG: streeptocht Vestingen Meerspoort Oudenaarde

Afspraak: 14u Parking Minderbroederstraat

Inventarisatie hogere planten in ifbl-uurhok E2 28 34

Gids: Alexander Van Braeckel, tel. 0473/85.45.62.

Woensdag 10 juni ZV + PWG: Plantendeterminatie in het Vossenhol te Sint-Maria-Oudenhove

Afspraak: 19u ingang van het reservaat in de Vossenholstraat te Sint-Maria-Oudenhove

Op zoek naar de Mannetjesereprijs in uurhok E3-33-42

Gids: Heidi Demolder, tel. 0476/40.34.52

Vrijdag 19 juni PWG VA+ Bramencursus

Afspraak: 19u30 Stokstraat 54 , 9688 Schorisse

Inleiding, determineren herbariummateriaal

Gids: Karst Meijer Contactpersoon: Henk Coudenys; coudenys.henk@belgacom.net; 09/3869711
(tel op de dag zelf: Ronny De Clercq 055 45 63 42)

Meenemen: Loupe, pen en papier.

Zaterdag 20 juni PWG VA+ Bramencursus

Afspraak: 9u30 – 12u30 en 14u – 17u en 19u30 - 21u30, Stokstraat 54 , 9688 Schorisse

Bramenexcursies in namiddag en voormiddag, een halve dag deelnemen is ook mogelijk

Gids: Karst Meijer Contactpersoon: Henk Coudenys; coudenys.henk@belgacom.net; 09/3869711
(tel. op de dag zelf: Ronny De Clercq 055 45 63 42)

Meebrengen: Loupe, pen en papier, snoeischaar, plastic zakken

Zondag 21 juni PWG VA+ Bramencursus

Afspraak: 9u30 – 12u30 en 14u – 17u, Stokstraat 54 , 9688 Schorisse

Bramenexcursies in namiddag en voormiddag, een halve dag deelnemen is ook mogelijk.

Gids: Karst Meijer Contactpersoon: Henk Coudenys; coudenys.henk@belgacom.net; 09/3869711
(tel. op de dag zelf: Ronny De Clercq 055 45 63 42)

Meebrengen: Loupe, pen en papier, snoeischaar, plastic zakken

Zondag 5 juli TSEL + PWG: Educatieve wandeling voor beginners langs de Leie te Petegem-aan-de-Leie, Deinze

Afspraak: 14u Europalaan 44, Deinze, kruispunt met Tichelbeekstraat

We bekijken en determineren bloeiende en goed herkenbare hogere planten

Gids: An G ;GSM: 0472/550494 (enkel op de dag zelf)

Zondag 19 juli Ro + PWG: Streptocht 'Grijs Hok' Zulzeke

Afspraak: 10u Parking Kerk Zulzeke, Zulzekestraat, Kluisbergen

Inventarisatie hogere planten binnen IFBL-uurhok E2 47 22

Gids: Henk Coudenys, 09 386 97 11, coudenys.henk@belgacom.net

Zondag 9 augustus PWG: Streptocht 'Grijs Hok' Munte

Afspraak: 10u Sint-Bonifatiuskerk, Munteplein, Munte, Merelbeke

Inventarisatie hogere planten binnen IFBL-uurhok D3-42-44

Gids: Henk Coudenys, 09 386 97 11, coudenys.henk@belgacom.net

Vrijdag 21 augustus PWG VA+ Bramencursus

Afspraak: 19u30 Stokstraat 54 , 9688 Schorisse

Inleiding, determineren herbariummateriaal

Gids: Karst Meijer - Contactpersoon: Henk Coudenys; coudenys.henk@belgacom.net; 09/3869711
(tel op de dag zelf: Ronny De Clercq 055 45 63 42)

Meebrengen: Loupe, pen en papier

Zaterdag 22 augustus PWG VA+ Bramencursus

Afspraak: 9u30 – 12u30 en 14u – 17u Stokstraat 54 , 9688 Schorisse

Bramenexcursies in namiddag en voormiddag. Een halve dag deelnemen is ook mogelijk

Gids: Karst Meijer Contactpersoon: Henk Coudenys; coudenys.henk@belgacom.net; 09/3869711
(tel op de dag zelf: Ronny De Clercq 055 45 63 42)

Meebrengen: Loupe, pen en papier, snoeischaar, plastic zakken

Zondag 23 augustus PWG VA+ Bramencursus

Afspraak: 9u30 – 12u30 en 14u – 17u Stokstraat 54 , 9688 Schorisse

Bramenexcursies in namiddag en voormiddag, Een halve dag deelnemen is ook mogelijk

Gids: Karst Meijer Contactpersoon: Henk Coudenys; coudenys.henk@belgacom.net; 09/3869711

(tel op de dag zelf: Ronny De Clercq 055 45 63 42)

Meebrengen: Loupe, pen en papier, snoeischaar, plastic zakken

Zaterdag 5 september ZV + PWG: Planteninventarisatie (streeptocht) Spettekraai en Zwalm

Afspraak: 14u Nederzwalms Steenweg Brug over de Schelde, kant Nederzwalms

Inventarisatie hogere planten in ifbl-uurhok E3 1142

Gids: Alexander Van Braeckel, tel. 0473/85.45.62.

Zondag 13 september Ro + PWG: Planteninventarisatie Muziekbos, Ronse

Afspraak: 10u Parking Boekzitting, Ronse

Inventarisatie binnen het ifbl-uurhok E3 51 11, met focus op het heideherstel

Gids: Henk Coudenys, tel.093/86.97.11, coudenys.henk@belgacom.net

Zondag 27 september TSEL + PWG: Planteninventarisatie (streeptocht) 'Grijs Hok' Dentergem

Afspraak: 10u Kruispunt Staatsbaan (N459)-Deinzestraat (N440), Dentergem, Deinze

Inventarisatie hogere planten binnen ifbl-uurhok D2 45 43

Gids: Henk Coudenys, 09 386 97 11, coudenys.henk@belgacom.net

Plantenwerkgroep Allium

Plantenwerkgroep Denderstreek: Paul Van den Bremt, Laurent Annaert, Walter Tolleneer, Gilbert Tolleneer.

Meer info: Allium@belgacom.net Peter Tolleneer: 0498 / 40 83 28

A Vertrekplaats: op zondag om 8.30u en op woensdag om 18.30u

Parking Stedelijk Kerkhof Leo De Bethunelaan Aalst.

B Dagtocht met Nationale Werkgroep Botanie afspraak 9:30u Landries 1, 9420 Erpe-Mere. Gids: Paul Van den Bremt

Kalender 2020

Zondag 5 april Erpe-Mere-Bambrugge-Burst / Heetsvelde E3-16-21

Afspraak: 8u30 A

Zaterdag 25 april Erpe-Mere-Aaigem - Haaltert / Gotegem molen E3-16-24

Afspraak: 9u30 B

Zondag 10 mei Erpe-Mere / Blauwbos E3-16-22

Afspraak: 8u30 A

Woensdag 27 mei E3-16-42 Erpe-Mere-Aaigem - Haaltert / Molenbeek E3-16-42

Afspraak: 18u30 A

Woensdag 3 juni Haaltert-Heldergem / Heldergem E3-16-44

Afspraak: 18u30 A

Woensdag 10 juni Erpe-Mere-Aaigem - Haaltert / Aaigem dries E3-16-41

Afspraak: 18u30 A

Woensdag 22 juli Erpe-Mere-Bambrugge-Burst / Heetsvelde E3-16-21

Afspraak: 18u30 A

Woensdag 29 juli Erpe-Mere-Aaigem - Haaltert / Gotegem molen E3-16-24

Afspraak: 18u30 A

Woensdag 5 augustus Erpe-Mere / Blauwbos

Afspraak: 18u30 A

Zondag 16 augustus Erpe-Mere-Aaigem - Haaltert / Molenbeek E3-16-42

Afspraak: 8u30 A

Zondag 31 augustus Haaltert-Heldergem / Heldergem E3-16-44

Afspraak: 8u30 A

Zondag 13 september Erpe-Mere-Aaigem - Haaltert / Aaigem dries

Afspraak: 8u30 A

Nieuwsbrief Paddenstoelen

Paddenstoelenwerking Natuurpunt

Momenteel zijn er in Vlaanderen 13 paddenstoelenwerkgroepen van Natuurpunt actief.

Zij organiseren talloze excursies waarbij aandacht besteed wordt aan educatie en inventarisatie van gebieden. Deze waarnemingen worden systematisch ingevoerd als puntwaarneming of gebiedswaarneming op www.waarnemingen.be Meer gevorderde werkgroepen geven hun waarnemingen door aan FUNBEL, de databank van de Koninklijke Vlaamse Mycologen Vereniging (KVMV), op kwartierhokniveau (1 km x 1 km). Deze verspreidingsgegevens kunnen gebruikt worden om een beter inzicht te krijgen in de diversiteit, verspreiding en achteruitgang van paddenstoelen in Vlaanderen. Natuurpunt werkt zoveel mogelijk samen met KVMV voor verschillende projecten: verspreidingsonderzoek in Vlaanderen, brandplekpaddenstoelenproject, atlas Vlaams-Brabant, Prioritaire soorten in Antwerpen en Vlaams-Brabant, ...

Bij Natuurpunt worden beginnende paddenstoelenliefhebbers opgeleid om daarna verder te specialiseren onder begeleiding van de specialisten van KVMV. Bij KVMV kan je onder andere microscopie cursussen volgen en infoavonden bijwonen. Meer info vind je op www.kvmv.be

Coördinatie Natuurpunt Studie – Coxiestraat 11, 2800 Mechelen

Roosmarijn Steeman 015/ 29 72 22 en Wim Veraghtert

Roosmarijn.steeman@natuurpunt.be

Wim.Veraghtert@natuurpunt.be

Natuurpunt Educatie – Graatakker 11, 2300 Turnhout

Hans Vermeulen

tel. 014 47 29 53

Hans.Vermeulen@natuurpunt.be

Website (algemeen):

<http://www.natuurpunt.be/paddenstoelen-herkennen>

Paddenstoelen.flits

Dé maandelijkse digitale nieuwsbrief over paddenstoelen. Vol nieuws over nieuwe publicaties, projecten, excursies en interessante vondsten.

Schrijf je in via www.natuurpunt.be

Ook jij kan iets bijdragen aan de Nieuwsbrief Paddenstoelen

Paddenstoelenwerkgroepen

De Takruitertjes Regio Waas & Dender
Paddenstoelenwerkgroep Meetjesland
Paddenstoelenwerkgroep VI. Ardennen Plus
Paddenstoelenwerkgroep Zwamvlok - Denderstreek
Planten- & zwammenwerkgroep Natuurpunt Schijnvallei
Paddenstoelenwerkgroep Zemst
Paddenstoelenwerkgroep Landen
Zwammenwerkgroep Zuidwest-Brabant
Paddenstoelenwerkgroep Mandelstreke
Paddenstoelenwerkgroep Westhoek
Paddenstoelenwerkgroep ZW-Vlaanderen Mycologia
Brugse Mycologische Werkgroep (BMW)
Paddenstoelenwerkgroep Natuurpunt De Bron
Paddenstoelenwerkgroep Landschap De Liereman

2019: het jaar van de Blanke champignonparasol

Het is iedereen opgevallen, er stonden dit jaar opvallend veel paddenstoelen. Dit heeft alles had te maken met de regen die met bakken uit de lucht viel. Hoe meer regen, hoe meer paddenstoelen. Een aantal in het oog springende soorten zijn vliegenzwammen die massaal verschijnen en de blanke champignonparasol die overal opdook.

De voorbije jaren waren op vlak van paddenstoelen geen hoogvliegers: vooral 2016 en 2018 waren notoir slechte jaren met een warme en droge herfst.

Dit jaar konden mycologen (mensen die paddenstoelen bestuderen) nog eens een gat in de lucht springen. Iedereen die een beetje rondkeek, zag ze overal opduiken. Je hoefde er zelfs niet naar te speuren, want soorten zoals de Geschubde inktzwam, Reuzenbovist en Grote parasolzwam groeiden in bermen en weilanden en zijn groot genoeg om van ver te zien staan.

Recordjaar?

Is het echt een recordjaar? Dat valt moeilijk te zeggen. Aangezien paddenstoelen eigenlijk vruchtlichamen (dus een soort van vruchten) van ondergrondse zwamvlokken zijn, is het bijzonder lastig om die in kaart te brengen en accurate tellingen uit te voeren. Het staat alleszins vast dat het een goed jaar was, en het contrast met de vorige herfst is bijzonder groot.

© Chantal De Schepper

Er zijn opvallend veel vliegenzwammen dit jaar.

Sommige paddenstoelen leken echt opvallend aanwezig. Zo kregen we vragen over de opmerkelijke aantallen vliegenzwammen. Uit de ruwe statistieken op www.waarnemingen.be bleek inderdaad dat 2019 het beste jaar is voor deze soort, sinds de opstart van de databank in 2008. We kregen deze herfst meldingen uit **486 kilometerhokken**, waarmee het vorige **record** uit 2017 (332 hokken) ruim verbroken werd.

Blanke champignonparasol

Echt in het oog springend zijn de aantallen van een veel minder bekende paddenstoel: de blanke champignonparasol. Dit is een vrij forse, bleke paddenstoel (hoed tot 8 cm doorsnede), met witte plaatjes en een ring om de witte steel die vooral in graslanden en bermen groeit. In de periode 2009-2018 werd deze soort jaarlijks gemiddeld in 32 kilometerhokken gemeld. Voor 2019 staat de teller op **202 kilometerhokken**. Waarom deze soort, net als de vliegenzwam, zo'n **boerenjaar** heeft, valt moeilijk te verklaren.

Het staat vast dat zwammen niet allemaal op dezelfde manier op dezelfde klimatologische omstandigheden reageren. Zo zien we dat, naast de genoemde soorten, opruimers zoals Geschubde inktzwam, Heksenschermpje en een serie trechterzwammen volop te vinden waren, terwijl vooral de soorten die in symbiose samenleven met bomen, zoals bepaalde russula- en boletensoorten en stinkzwammen, hooguit een matig jaar beleefden. Die soorten verschijnen klassiek vroeger op het seizoen (augustus), toen het weer nog niet zo herfstig was.

***Favolaschia calocera*, een nieuwkomer uit de tropen**

*Het is een klein maar opvallend oranje zwammetje van amper 3 cm diameter. Het lijkt een beetje op een mini-pingpongpalet en het heeft de exotische naam **Favolaschia calocera**. Op 23 oktober 2019 werd hij voor het eerst opgemerkt in Vlaanderen door Rudy Claeys in het Provinciaal domein de Palingbeek (Zillebeke, West-Vlaanderen). Een Nederlandse naam is er nog niet maar in het Engels noemen ze hem de "Orange pore fungus". En hij werd voor het eerst waargenomen in Madagascar.*

Favolaschia calocera is voor het eerst ingezameld in 1933 in Madagascar en in 1966 beschreven. Momenteel is de soort ook bekend in Nieuw-Zeeland, Italië, Australië, Hawaï, Thailand, China, Kenia, Réunion, Spanje, Portugal, het Verenigd Koninkrijk en nu België dus.

Nog geen Nederlandse naam

Favolaschia calocera is goed te herkennen aan de opvallende oranje, kort zijdelings gesteelde hoed die aan de ene kant bezet is met lobben en aan de andere kant met wijde poriën. De paddenstoel heeft een beetje de vorm van een pingpongpaleet en wordt daarom ook wel “The orange ping pong bat” genoemd in Australië, in Nieuw-Zeeland heet de soort “Orange pore fungus”. De Nederlandse naam mag voorgesteld worden door degene die de soort ontdekte en één keer per jaar buigt de **Commissie Nederlandse namen** zich over alle voorstellen en worden de namen geofficialiseerd. Rudy Claeys stelt voor om de soort als “Oranje poriezwam” te benoemen.

Snelle verspreider

Favolaschia calocera is een saprofyt, een opruimer van dood hout en plantenresten. Onderzoekers in Nieuw-Zeeland hebben vastgesteld dat de “Oranje poriezwam” op wel 50 verschillende soorten planten te vinden is. De soort heeft zich in een mum van tijd weten te verspreiden. Ze vormt klonen (genetisch identieke kopieën) en verspreidt zich dus zonder geslachtelijke voortplanting (uit 1 spore kan al een zwam groeien). Vermoedelijk produceert de zwam stoffen die andere zwammen verhinderen om ook op hetzelfde stuk hout te groeien. Hierdoor vertoont de zwam dus een invasief karakter. Dit wil zeggen dat de soort zich in een snel tempo verspreid en het leefgebied van inheemse soorten inneemt, waardoor ze een bedreiging vormt.

Opvallend is dat de eerste vindplaatsen steeds in de buurt van havens gelegen zijn, de soort komt wellicht binnen via houttransport door schepen.

De eerste Europese vondst gebeurde in 1999, in Genua (Italië). Daar werd de soort gespot op rottende takken van varens, loof- en naaldbomen. De soort blijkt ook daar niet kieskeurig te zijn en wordt daarom gevreesd als invasief. In Italië wordt de soort daarom goed opgevolgd.

Goed opvolgen is de boodschap

In Engeland werd de soort voor het eerst waargenomen in 2012 en wordt ze voornamelijk gespot op vlier, gewone esdoorn en beuk. Omdat de zwam bekend staat als invasief werd ze daar in de gaten gehouden door het “Non native Species Secretariat”. Daarnaast zit de soort ook in een **Citizen science project**, waarbij 100 soorten paddenstoelen worden opgevolgd door vrijwilligers.

De vraag is of de soort zich zo snel in West-Europa kan verspreiden door de vele houttransporten via schepen? Of wil deze soort ons iets meer vertellen over het opwarmende klimaat?

Het is interessant om ook in België deze soort goed in de gaten houden. Geef je waarnemingen door via www.waarnemingen.be en vergeet zeker niet te noteren op welke houtsoort je de zwam vond (indien mogelijk). En maak uiteraard prachtige foto's van deze fotogenieke zwam!

Tekst: Roosmarijn Steeman en Rudy Claeys

Foto's: Rudy Claeys en Cyr Mestdagh

Paddenstoelenwerkgroep Landschap De Liereman: welkom!

Paddenstoelen vormen een fascinerende soortengroep: erg veel soorten, heel variabel in vorm, kleur en grootte, zelfs in hun functie in de natuur.

Na enkele cursussen hebben we met enkele mensen de smaak te pakken: we richten de Paddenstoelenwerkgroep Landschap De Liereman op. Tussen half augustus en einde februari gaan we om de veertien dagen op zaterdag van half tien tot twaalf op stap in Landschap De Liereman.

Het doel is vooral om samen te leren, ons samen te amuseren en de soortenkennis over paddenstoelen in het gebied te versterken. Zonder pretentie: we weten zeer goed dat er in het gebied echte kenners rondlopen. Dat zijn wij niet. Maar misschien komen we ooit in de buurt.

Wie graag meeloopt, wie ook gewoon een stukje wil leren: je bent welkom. Een keertje mag, af en toe is ook goed, elke keer is prima!

Hieronder vind je het lijstje met de datums. We vertrekken telkens om half tien aan het Bezoekerscentrum.

- 28 december
- 11 januari
- 25 januari
- 8 februari
- 29 februari

Mycologia Zuid-West-Vlaanderen

<https://www.mycologia.eu/>

- Maandelijkse paddenstoelen wandelingen in een natuurdomein onder leiding van een ervaren gids.
- Iedere maand een microscopie namiddag, waarbij microscopen, literatuur en heel veel kennis beschikbaar zijn.
- Wekelijks gaan we op zoek in de meest groene plekjes van Zuid-West-Vlaanderen om zwammen te inventariseren.
- Heel veel informatie krijg je in onze maandelijkse nieuwsbrief Coprinus

Woensdag 8 januari Excursie in “De Kleiputten” te Kortrijk –Nieuwjaarsreceptie

Afspraak: 13:30 - 16:30 NEC De Steenoven Schaapsdreef 29 te 8500 Gids: Christine Hanssens

Woensdag 22 januari Microscopie – Afspraak: 13u30 NEC De Steenoven.

Woensdag 5 februari – Zoeken naar paddenstoelen in ”De Gavers”.

Afspraak: 13u30 op de parking aan de molen – De Gavers Parking Zuid – Eikenstraat Harelbeke
Gidsen: Joseph Iserbyt en Luc Pinoy

Woensdag 19 februari Microscopie – Afspraak: 13u30 NEC De Steenoven.